

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO) 2020–2023

Toimikauden raportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:31

Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO) 2020–2023

Toimikauden raportti

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2023

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

CC BY-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-263-968-4

ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO) 2020–2023 Toimikauden raportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2023:31		Teema	Liikunta
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Yhteisötekijä	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Kieli	suomi	Sivumäärä	49
Tiivistelmä	<p>Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO) asetettiin Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti koordinoimaan liikuntapoliittisia toimenpiteitä 1.1.2020–30.4.2023. Koordinaatioelimeen nimitettiin jäseniä 11 ministeriöstä sekä asiantuntijajäseniä.</p> <p>LIPOKO:n tehtävinä oli erityisesti koordinoida, seurata ja arvioida eri ministeriöissä tehtävää liikkumisen edistämistyötä sekä käsitellä valtakunnallisen liikkumisen edistämisen Liikkuvat-kokonaisuuden työtä siltä osin kuin se edellyttää ministeriöiden välistä yhteistyötä ja koordinaatiota.</p> <p>LIPOKO:n työn tavoitteiksi valittiin kestävän ja esteettömän liikkumisen mahdollisuuksien parantaminen, liikunnallisen elämäntavan toimenpiteiden tukemisen lisääminen ja eriarvoisuuden vähentäminen hyvinvoinnissa, terveydessä ja liikkumisessa, organisaatioiden toimintakulttuureiden liikunnallistamisen vahvistaminen sekä yhteiskunnan hyvinvoinnin ja kansantalouden vahvistaminen liikkumisen keinoin.</p> <p>Tavoitteiden toteuttamiseksi valmisteltiin yhteensä 126 toimenpidettä, joista toimikauden aikana saatiin 77 toteutetuksi ja 34 aloitetuksi. LIPOKO toteutti tehtäviään myös alatyöryhmien kautta.</p> <p>Toimikauden aikana onnistuttiin lisäämään ministeriöiden välistä yhteistyötä ja syventämään ministeriökohtaista työtä. Tältä pohjalta on hyvä lähteä edelleen kehittämään poikkihallinnollista liikkumisen edistämistyötä.</p>		
Asiasanat	liikunta, urheilu, liikunta- ja urheilujärjestöt, liikunta- ja urheiluseurat, raportit, liikkuminen, fyysinen aktiivisuus		
ISBN PDF	978-952-263-968-4	ISSN PDF	1799-0351
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-968-4		

Samordningsorganet för idrottspolitiken (LIPOKO) 2020–2023 Rapport för mandatperioden

---

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2023:31**Tema**

Idrott

Utgivare Undervisnings- och kulturministeriet**Utarbetad av** Undervisnings- och kulturministeriet**Språk** finska**Sidantal**

49

Referat

Samordningsorganet för idrottspolitiken (LIPOKO) tillsattes enligt regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering för att samordna de idrottspolitiska åtgärderna under perioden 1.1.2020–30.4.2023. Till samordningsorganet utnämndes medlemmar från 11 ministerier samt sakkunnigledamöter.

LIPOKO hade särskilt till uppgift att samordna, följa upp och utvärdera det motionsfrämjande arbetet vid de olika ministerierna samt att behandla arbetet inom den riksomfattande programhelheten I rörelse (Liikkuvat) till den del det förutsatte samarbete och samordning mellan ministerierna.

Syftet med LIPOKO:s arbete var att förbättra möjligheterna till hållbar och tillgänglig motion, öka stödet till åtgärder för en motionsinriktad livsstil och minska ojämlikheten i fråga om välbefinnande, hälsa och motion. Målet var dessutom att öka insatserna för rörelse i organisationernas verksamhetskulturer och att stärka välfärden i samhället och samhällsekonomin genom motion.

För att uppnå målen bereddes sammanlagt 126 åtgärder, av vilka 77 genomfördes och 34 inleddes under mandatperioden. LIPOKO genomförde sitt uppdrag också genom sina olika underarbetsgrupper.

Under mandatperioden lyckades man både öka samarbetet mellan ministerierna och fördjupa arbetet inom de enskilda ministerierna. Detta är en bra utgångspunkt för att vidareutveckla det tvärdministrativa arbetet för att främja motion och rörelse.

Nyckelord motion, idrott, motions- och idrottsorganisationer, motions- och idrottsföreningar, rapporter, rörelse, fysisk aktivitet

---

ISBN PDF 978-952-263-968-4**ISSN PDF**

1799-0351

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-968-4>

Coordination Body for Physical Activity and Sport (LIPOKO) 2020–2023 Report of the Term

---

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2023:31   **Subject**   Sport

Publisher   Ministry of Education and Culture

Group author   Ministry of Education and Culture

Language   Finnish   **Pages**   49

Abstract

In line with the Programme of Prime Minister Sanna Marin's Government, the Coordination Body for Physical Activity and Sport (LIPOKO) was appointed for the period of 1 January 2020 to 30 April 2023 to coordinate sport policy measures. The coordination body included members from 11 ministries and from expert organisations.

A key task of the coordination body was to coordinate, monitor and evaluate the work carried out by ministries to promote physical activity. It also handled the work in the national On the Move programmes whenever cooperation and coordination between ministries was required.

The objectives set for LIPOKO's work were to enhance opportunities for sustainable and accessible mobility, to increase measures for supporting a physically active lifestyle, to reduce inequality in wellbeing, health and physical activity, to support the work done to increase physical activity in organisations, and to improve the wellbeing of Finnish society and boost the national economy through physical activity.

To achieve these goals, the coordination body planned 126 measures, 77 of which were implemented and 34 initiated during the coordination body's term. The coordination body also carried out its tasks in sub-groups.

During the coordination body's term, the parties succeeded in increasing cooperation between ministries and deepening ministry-specific work. This provides a good foundation for further development of cross-administrative work to promote physical activity.

Keywords   physical activity, sports, sports organisations, sports clubs, reports, movement, physical activeness

---

ISBN PDF   978-952-263-968-4   **ISSN PDF**   1799-0351

URN address   <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-968-4>

Sisältö

	Esipuhe	7
1	Tausta	9
2	Tavoitteet	18
3	Toimenpiteet, toteutus ja viestintä	19
	3.1 Ministeriöiden arvio toimenpiteiden toteutumisesta	20
	3.2 Muut toimenpide-ehdotukset	33
	3.3 Viestintä	33
4	Pohdinta ja kehittämissuhteet	35
	4.1 Poikkialueellinen liikunnan ja liikkumisen edistämisen yhteistyö valtionhallinnossa	35
	4.2 Eri hallinnonalojen kehittämissuhteet liikunnan ja liikkumisen edistämässä.....	36
5	Liikunnan ja liikkumisen tilannekuva	38

ESIPUHE

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman (2019–2023) yhtenä poikkihallinnollisena tavoitteena oli liikunnallisen aktiivisuuden nostaminen kaikissa ikäryhmissä. Hallitusohjelman mukaisesti eri hallinnonalojen liikuntapolitiittisia toimenpiteitä koordinoimaan asetettiin Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO) toimikaudeksi 1.1.2020–30.4.2023. Koordinaatioelimeen nimitettiin jäseniä 11 ministeriöstä sekä asiantuntijajäseniä liikunnan edistämisen kannalta tärkeistä asiantuntija- ja koulutusorganisaatioista.

LIPOKO:n tehtävänä oli erityisesti koordinoita, seurata ja arvioida eri ministeriöissä tehtävää liikkumisen edistämistyötä sekä käsitellä valtakunnallisen liikkumisen edistämisen Liikkuvat-kokonaisuuden työtä siltä osin kuin se edellyttää ministeriöiden välistä yhteistyötä ja koordinaatiota.

LIPOKO valmisteli toimintasuunnitelman, jossa määriteltiin työn visio, missio, tavoitteet ja toimenpiteet. Työn visioksi nostettiin ”Hyvinvoiva, terve ja liikkuva väestö”. Missioksi kirjattiin, että ”Poikkihallinnollisella yhteistyöllä sekä ministeriöiden omilla toimilla kannustetaan ja luodaan mahdollisuudet hyvinvoivaan, terveeseen ja liikkuvaan elämään.” Työlle valittiin neljä tavoitetta:

- T1. Kestävän ja esteettömän liikkumisen mahdollisuudet paranevat
- T2. Toimenpiteet liikunnallisen elämäntavan tukemiseksi lisääntyvät ja eriarvoisuus hyvinvoinnissa, terveydessä ja liikkumisessa vähenee
- T3. Organisaatioiden toimintakulttuureiden liikunnallistaminen vahvistuu
- T4. Liikkuminen vahvistaa yhteiskunnan hyvinvointia ja kansantaloutta

Toimenpidesuunnitelmaan valmisteltiin yhteensä 126 toimenpidettä. Toimenpiteistä useimman päävastuullinen hallinnonala oli opetus- ja kulttuuriministeriö 30 toimenpiteessä, toisena oli sosiaali- ja terveysministeriö 23 toimenpiteessä ja kolmantena ympäristöministeriö 14 toimenpiteessä. Kukin ministeriö raportoi toimenpiteiden toteutumisesta. Ministeriöt vastasivat 77 toimenpidettä toteutetuksi, 34 toimenpiteen toteutuksen aloitetuksi, mutta toimeenpanon olevan kesken, viiden toimenpiteen olevan toteuttamatta ja yhdeksästä toimenpiteestä tieto jäi puuttumaan.

LIPOKO toteutti tehtäviään myös neljän eri alatyöryhmän kautta. Ryhmien työ kohdentui Liikkuvat-kokonaisuuden yhteistyön kehittämiseen, liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämiseen, liikuntaneuvonta osana elintapaohjausta uusissa sote-rakenteissa -työhön sekä urheilijoiden toimeentuloturvan ja koulutuksen edistämiseen.

Ministeriöiden liikuntapolitiikkaan liittyvien toimenpiteiden valmistelun ja niiden toteutuksen läpikäymisen tavoite oli ensisijaisesti lisätä tietoutta ministeriöiden välillä ja siten madaltaa yhteistyön edellytyksiä. Tämä tavoite toteutui toimikaudella hyvin. Poikkihallinnollisessa liikkumisen edistämässä on päästy selvästi eteenpäin: ministeriökohtaista työtä on syvennetty, yhteisen työn systemaattisuutta on parannettu ja seurantaa ja arviointia on vahvistettu. LIPOKO-työn pohjalle on jatkossa hyvä lähteä edelleen kehittämään poikkihallinnollista liikkumisen edistämistyötä.

Jatkossa olisi luontevaa kehittää ministeriöiden välistä työskentelyä yhä vahvemmin kohti yhteisten toimenpiteiden toteutusta. Ministeriöillä on yhteisiä liikkumiseen liittyviä ilmiöitä, joita yritetään ratkaista tai kehittää. Yhteisten toimenpiteiden toteutusta helpottaisi yhteiset resurssit. Jatkossa olisi tarkoituksenmukaista myös kehittää työn yhteistä valtioneuvostotasoista ja ministeriökohtaista viestintää työn tunnettuuden lisäämiseksi sekä liikkumisen yhteiskunnallisen merkityksen ymmärtämisen parantamiseksi.

1 Tausta

Lapsista ja nuorista noin kolmannes¹, aikuisista neljännes² ja ikäihmisistä joka kuudes³ liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Liikkumattomuuden yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla arviolta yli kolme miljardia euroa⁴. Kansantalouden lisäksi liikunnalla ja liikkumisella on yhteys muun muassa väestön työ- ja toimintakykyyn, terveyteen ja hyvinvointiin, oppimiseen, yhteisöllisyyteen, kotouttamiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn, sotilaalliseen suorituskykyyn sekä ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman (2019–2023) yhtenä poikkihallinnollisena tavoitteena oli liikunnallisen aktiivisuuden nostaminen kaikissa ikäryhmissä. Hallitusohjelman mukaisesti eri hallinnonalojen liikuntapolitiittisia toimenpiteitä koordinoimaan asetettiin Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO) toimikaudeksi 1.1.2020–30.4.2023.

Koordinaatioelimen työtä taustoittivat valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta (2018)⁵ sekä valtion liikuntaneuvoston yhdessä eri ministeriöiden kanssa valmistelemat ministeriöiden tulokortit liikunnasta ja liikkumisesta (2019)⁶. Selonteossa linjataan tavoitteita ja toimenpidetarpeita 2020-luvun liikuntapolitiikalle, keskeisimpänä tavoite lisätä liikkumista kaikissa väestöryhmissä. Ministeriöiden liikunnan ja liikkumisen

-
- 1 Martin, L. ym. 2023. Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, liikuntatilanteet, liikkumisympäristöt ja liikkumisen seurantalaitteet. Teoksessa Kokko, S. & Martin, L. (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:1
  - 2 Husu, P. ym. 2022. Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:33
  - 3 Husu, P. ym. 2022. Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:33
  - 4 Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.). Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.
  - 5 Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_6+2018.pdf
  - 6 Ministeriöiden tulokortit liikunnasta ja liikkumisesta.
<https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Ministeri%C3%B6iden-tulokortit-p%C3%A4ivitetty-14.8.2019.pdf>

tuloskorteissa kuvataan kunkin ministeriön intressi, tavoitteet, toimenpiteet, resurssit, mittarit, keskeinen lainsäädäntö ja keskeiset kehittämiskohteet liikunnan ja liikkumisen edistämiseen liittyen.

LIPOKO:n asettamispäätöksessä todettiin, että asetettava koordinaatioelin jatkaa osaltaan terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan neuvottelukunnan (TEHYLI) työtä. Koordinaatioelimen tehtäväksi määriteltiin muun muassa liikkumisohjelmien (Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Liikkuva aikuinen, Ikiliikkuja, Liikkuva perhe) poikkihallinnollinen yhteistyö sekä eri ministeriöissä tehtävän liikunnan edistämistyön koordinointi, seuranta ja arviointi.⁷

Koordinaatioelimeen nimitettiin ministeriöiden esitysten perusteella jäseniä 11 ministeriöstä sekä lisäksi asiantuntijajäseniä liikunnan edistämisen kannalta tärkeitä asiantuntija- ja koulutusorganisaatioista.

LIPOKO:n jäsenet toimikaudella 2020–2023⁸

Jäsenet:

Esko Ranto, opetus- ja kulttuuriministeriö, puheenjohtaja
 Konsta Luukka, liikenne- ja viestintäministeriö (Tuire Valkonen, Tommi Nieppola, Minka Rissanen)
 Minna Huttunen, maa- ja metsätalousministeriö (Marianne Selkäinaho)
 Niklas Wilhelmsson, oikeusministeriö
 Mikko Koskimaa, puolustusministeriö (Kai Uitto)
 Jukka Aalto, sisäministeriö
 Taru Koivisto, sosiaali- ja terveysministeriö
 Heidi Nummela, työ- ja elinkeinoministeriö
 Miliza Malmelin, ympäristöministeriö
 Venla Kuuluvainen, valtioneuvoston kanslia (Jouni Varanka, Petra Packalen)
 Merja Salmi, valtiovarainministeriö

7 Asettamispäätös 8.1.2020. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/18457c06-8c2f-47b2-98d8-08bc5eea256f/aa559f0d-b552-4bf9-afcf-73ddae0f20f4/ASETTAMISPAA-TOS_20200520110806.PDF

8 Organisaation edustaja LIPOKO-toimikauden päättyessä. Sulkuihin merkitty toimikaudella aiemmin organisaatiota edustaneet henkilöt.

Asiantuntijajäsenet:

Hannu Itkonen, Jyväskylän yliopisto
 Eino Havas, Jyväskylän ammattikorkeakoulu/Likes
 Petra Packalen, Opetushallitus (Kati Lounema, Anni Miettunen)
 Heidi Tattinen, Soveli ry (Katri Tuomainen, Tommi Yläkangas)
 Mari Ahonen-Walker, Suomen Kuntaliitto
 Taina Susiluoto, Suomen Olympiakomitea (Mikko Salonen)
 Riikka Juntunen, Suomen Paralympiakomitea
 Pekka Jousilahti, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL
 Sirpa Lusa, Työterveyslaitos
 Tommi Vasankari, UKK-instituutti

Sihteeristö:

Tiina Kivisaari, opetus- ja kulttuuriministeriö
 Päivi Aalto-Nevalainen, opetus- ja kulttuuriministeriö
 Minttu Korsberg, valtion liikuntaneuvosto
 Mari Miettinen, sosiaali- ja terveysministeriö
 Antti Blom, Opetushallitus, Liikkuvat-kokonaisuus
 Sari Virta, opetus- ja kulttuuriministeriö

LIPOKO toimikauden työskentelyn aikajana

10/2020	Ennakkotehtävä ministeriöille ja asiantuntijatahoille LIPOKO-työn tavoitteista
3.11.2020	Toimintasuunnitelman työstö työpajassa (ennakkotehtävä tavoitteista)
21.1.2021	Toimintasuunnitelman tavoitteista päättäminen
3-4/2021	Ministeriöiden työpajat: kiinnittymispinnat ja toimenpiteet
20.5.2021	Toimintasuunnitelman hyväksyminen
5/2021	Toimintasuunnitelman julkaisu
9/2021–2/2023	Ministeriöiden toimenpiteiden esittelyt kokouksissa ja toteutumisen seuranta
4/2023	Ministeriöiden arvio toimintasuunnitelman tavoitteiden toteutumisesta

LIPOKO-alatyöryhmät

LIPOKO-koordinaatioelimelle nimitettiin viisi alatyöryhmää.

1. Liikkuvat

Toimikausi: 1.10.2020–30.4.2023

Tehtävät:

1. Ohjata, koordinoida ja yhteensovittaa Liikkuvat-ohjelmien työtä.
2. Varmistaa, että hallitusohjelman ja Liikuntapoliittisen selonteon Liikkuvat-ohjelmien työhön liittyvät kirjaukset toteutuvat.
3. Analysoida ja tunnistaa Liikkuvat-ohjelmien työssä ilmeneviä mahdollisuuksia ja haasteita väestön liikunnallisen aktiivisuuden edistämiseksi sekä löytää niihin ratkaisuja. Erityistä huomiota kiinnitetään poikkihallinnollisiin näkökulmiin.
4. Seurata ja arvioida Liikkuvat-ohjelmien toiminnan toteutumista ja vaikuttavuutta väestön liikunnan edistämiseksi.

Jäsenet:

Päivi Mäki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Anne Punakallio, Työterveyslaitos
Kati Lehtonen, Jamk/Likes (Kaarlo Laine)
Matti Ruuska, Itä-Suomen aluehallintovirasto
Ari Koskinen, Hämeen Liikunta ja Urheilu
Mari Miettinen, sosiaali- ja terveysministeriö
Pirjo Kalmari, Ikiliikkuja, Ikäinstituutti (Katja Borodulin) (asiantuntija)
Eki Karlsson, Liikkuva perhe, Suomen Latu (asiantuntija)
Jyrki Komulainen, Liikkuva aikuinen, Jamk/Likes (asiantuntija)
Nina Korhonen, Liikkuva varhaiskasvatus, Opetushallitus (asiantuntija)
Pekka Tiitinen, Liikkuva opiskelu, Opetushallitus (Johanna Kujala) (asiantuntija)
Tiina Kivisaari, opetus- ja kulttuuriministeriö (puheenjohtaja)
Antti Blom, Opetushallitus, Liikkuvat-kokonaisuus (sihteeri)
Päivi Aalto-Nevalainen, opetus- ja kulttuuriministeriö (sihteeri)

Tulokset:

Ohjelmaperusteinen, poikkihallinnollinen, moniammatillinen, verkostomainen ja tutkimusavusteinen tapa edistää liikuntaa oli koettu menestyksekkääksi. Kokemus oli Liikkuvasta koulusta peruskoulujen osalta jo kymmeneltä vuodelta ja useita vuosia myös varhaiskasvatuksesta, opiskelusta ja ikäihmisistä. Liikkuvat-kokonaisuuden avulla pyrittiin yhtenäistämään käytäntöjä ohjelmien toteutuksessa, vaikka niillä on kuitenkin erilaisia toimenpiteitä. Keskeisin tavoite oli pystyä kuvaamaan paremmin ja selkeästi toiminnan vaikutuksia.

Ohjelmien toimintaa onnistuttiin yhtenäistämään. Toimikaudella 2020–2023 muodostettiin Liikkuvat-kokonaisuus, jolla on keskeiset yhtenäiset toimet

1. toimenpiteiden ja viestinnän kokonaiskoordinaatio
2. valtionavustuksin rahoitettujen hankkeiden tuki- ja kehittämistoimet
3. valtionavustuksin rahoitettujen hankkeiden ja niiden toimenpiteiden seuranta
4. ohjelmien yhteistyöverkoston luonti ja aktivointi sekä toimenpiteet paikallisten toimijoiden tukena sekä
5. ohjelmien vaikuttavuuden säännöllinen arviointi.

Toimikaudelle ajoittui maailmanlaajuinen pandemia, joka häytti Liikkuvat-kokonaisuuden toteutusta varsinkin kauden alkuvaiheessa 2020–2022. Ohjelmien työskentely tapahtui pääasiassa etäyhteydellä, mikä vaikeutti keskinäisen luottamuksen ja siten toimenpiteiden syntymistä. Pandemiasta huolimatta keskeisin tavoite toimintojen yhtenäistamisestä saavutettiin. Ohjausryhmän viimeisessä kokouksessa 15.12.2022 asetettiin tavoite yhdenmukaistaa ohjelmien tavoitteet vuoden 2023 aikana niin, että niille on tietolähteet ja toiminnan tuloksellisuutta voidaan arvioida. Tämän tavoitteen toteutus on vielä kesken.

2. Liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyöryhmä

Toimikausi: 1.9.2021–31.5.2022

Tehtävä:

Työryhmän tehtävänä oli laatia suunnitelma, joka sisältää toimenpiteet liikkumisvaikutusten arvioinnin integroimiseksi osaksi erilaisia nykyisiä vaikutusten arviointeja sekä toimenpiteiden toteuttamisen vastuutahot.

Jäsenet:

Riitta Aejmelaesus, valtiovarainministeriö (varajäsen Piia Pekola)

Kirsti Kasila, Jyväskylän yliopisto

Tapani Kauppinen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Minttu Korsberg, valtion liikuntaneuvosto

Eerikki Nurmi, opetus- ja kulttuuriministeriö

Stina Oksa, sosiaali- ja terveysministeriö

Minna Paajanen, Helsingin kaupunki

Toni Piispanen, valtion liikuntaneuvosto

Samuli Rasila, opetus- ja kulttuuriministeriö

Anna-Leena Sahindahl, Jyväskylän kaupunki

Maria Salenius, Kuntaliitto (varajäsen Mari Ahonen-Walker)
Kaisa Tiusanen, oikeusministeriö
Laura Valkonen, ympäristöministeriö
Timo Ståhl, THL / varapuheenjohtaja, valtion liikuntaneuvoston tutkimus-,
ennakointi- ja arviointijaosto (puheenjohtaja)
Saku Rikala, valtion liikuntaneuvosto (sihteeri)

Tulokset:

Työryhmän työn tuloksena julkaistiin Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyöryhmän loppuraportti (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:24).

Loppuraportissa kuvataan mitä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnilla tarkoitetaan, miten arviointia on tähän mennessä toteutettu valtionhallinnossa ja kunnissa, mitkä ovat liikunnan ja liikkumisen kannalta keskeisiä vaikutusten arviointeja sekä tietopohja liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnille. Lisäksi raportissa kuvataan työryhmän esitykset jatkotoimenpiteiksi.

3. Liikuntaneuvonta osana elintapaohjausta tulevissa sote-rakenteissa -työryhmä

Toimikausi: 10.9.2021–30.10.2022

Tehtävä:

Työryhmän tehtävänä oli laatia kunnille ohjeistus yhdyspintaan sijoittuvan liikuntaneuvonnan palveluketjuun liittyvän yhteistyön onnistumiseksi.

Lisäksi tuli ohjeistaa soveltavan liikunnan ja Move!-mittauksiin liittyvän yhdyspintatyön toimeenpanoa.

Jäsenet:

Sari Virta, opetus- ja kulttuuriministeriö (puheenjohtaja)
Tarja Tenkula, Suomen Kuntaliitto (varajäsen Sami Niemi)
Nella Savolainen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Tommi Vasankari, UKK-instituutti
Heidi Huttunen (Cp-liitto), Soveli ry (Mari Saukkoriipi, Psoriasisliitto)
Tino-Taneli Tanttu (Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu ry), Suomen Olympiakomitea
Tiina Siivonen, Suomen Paralympiakomitea
Risto Kuronen, Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä
Maarit Varjonen-Toivonen, Pirkanmaan tulevaisuuden sote-keskus -hanke

Minna Piirainen, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri EKSOTE, (varajäsen Aija Rautio)
 Juha Vuorijärvi, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
 Kaisa Laine, Nurmijärven kunta
 Mari Miettinen, sosiaali- ja terveysministeriö (sihteeri)
 Sari Kivimäki, Liikkuva aikuinen-ohjelma (sihteeri)

Tulokset:

Työryhmä julkaisi kesäkuussa 2022 kuntien ja hyvinvointialueiden käyttöön ohjeistuksen, jossa määriteltiin, miten sote-uudistuksessa kuntien ja hyvinvointialueiden välille tulee luoda toimiva liikuntaneuvonnan yhdyspinta osaksi elintapaohjauksen kokonaisuutta, eli toisin sanoen sopia selkeä tehtävien ja vastuiden jako sekä varmistaa uudenlaiset yhteistyön rakenteet. Yhdyspinta muodostuu, kun eri organisaatioiden toimijat / ammattilaiset työskentelevät yhdessä loppuasiakkaan hyvinvoinnin edistämiseksi. Kunnan liikuntapalveluissa ja hyvinvointialueella tunnistetaan ja määritellään liikuntaneuvonnan vastinparit. Ohjeistuksesta luotiin konkreettinen työkalu toimeenpanoon. Ohjeistukseen listattiin myös soveltavan liikunnan ja Move!-mittauksien yhdyspinta-asiat.

Ohjeistusta hyödynnetään toimenpanossa edelleen. Hyvinvointialueiden organisoituminen ja yhteisten palveluketjujen muodostuminen jatkuu.

4. Urheilijoiden toimeentuloturva ja koulutus

Toimikausi: 21.6.2022–21.3.2023

Tehtävä:

Työryhmän tehtävänä oli selvittää urheilijoiden toimeentuloturvaan liittyviä kysymyksiä työttömyysturvan sekä koulutuksen aikaisten etujen osalta.

Jäsenet:

Tiina Kivisaari, opetus- ja kulttuuriministeriö (puheenjohtaja)
 Hannu Tolonen, opetus- ja kulttuuriministeriö (sihteeri)
 Toni Ahva, Olympiakomitea
 Panu Autio, Jalkapallon pelaajayhdistys
 Juha Dahlström, Urhea
 Ella Junnila, Yleisurheilijat ry
 Risto Kauppinen, Suomen jääkiekkoilijat ry
 Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö
 Esa-Pekka Mattila, Suomen Paralympiakomitea / urheilijavaliokunta

Timo Meling, työ- ja elinkeinoministeriö
Merja Salmi, valtiovarainministeriö

Tulokset:

Työryhmä julkaisi kuusi toimenpide-ehdotusta:

1. Urheilijan työttömyysturva: urheilijoiden osalta työttömyysturvakysymykset tulisi tarkastella osana sosiaaliturvakomitean esittämää nk. omassa työssä työllistymistä koskevassa kokonaisuudessa.
2. Ammattiurheilijoiden tapaturma- ja eläkevakuuttamisen osalta urheilun ja vakuutusalan keskusteluyhteyttä on tiivistettävä ja tarvittaessa toimintakäytännön mukaisesti asiaa valmisteltava kolmikantaperiaatteen mukaisesti. Samalla on tunnistettava nykyiset urheilijamaksujen erityisjärjestelyt.
3. Aikuiskoulutustuen avulla mahdollistettaisiin opiskelu ja joustava siirtyminen urheiluorganisaatioissa varsinaisen ammattiurheilijauran jälkeen muihin (esim. valmennus, markkinointi, hallinto) tehtäviin niiden osalta, joiden päätoiminen palvelussuhde samaan työnantajaan on tukikauden alkamiseen mennessä kestänyt yhdessä tai useammassa jaksossa vähintään vuoden.
4. Opintososiaalisten etujen osalta urheilijoiden opintotukea tulee tarkastella osana opintotuen kokonaisuudistusta. Tätä työtä varten Suomen Olympiakomitean tulee määritellä, miten mahdolliset opintotuen joustoon oikeutetut urheilijat määritellään.
5. OKM selvittää yhdessä STM:n kanssa mahdollisuuden valtion urheilu- ja valmennusapurahan saamisesta lakisääteisen eläkevakuutuksen piiriin kuitenkin siten, että ensisijainen vastuu asian valmistelusta on STM:ssä. Samassa yhteydessä lisäksi selvitetään mahdollisuus myöntää useampivuotisia urheilija-apurahoja.
6. Urheilijalla, jonka verovuoden urheilutulo ennen tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneiden menojen vähentämistä on vähintään 9 600 euroa, on oikeus siirtää urheilutulostaan verovapaasti urheilijarahastoon enintään 50 prosenttia verovuoden urheilutulon bruttomäärästä, kuitenkin enintään 200 000 euroa. Urheilijarahastoon siirretyt varat urheilija voi tulouttaa urheilu-uran päättymistä seuraavien vähintään kahden (2) ja enintään 15 vuoden aikana tasasuorissa erissä. Urheilija saa itse näissä rajoissa ilmoittaa erien lukumäärän.

5. Lasten ja nuorten liikumisuositus

Toimikausi: 15.9.2020-7.4.2021

Tehtävä: Työryhmän tehtävänä oli päivittää vuodelta 2008 oleva fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille.

Jäsenet:

Taru Lintunen, Jyväskylän yliopisto
Olli Heinonen, Turun yliopisto
Marke Hietanen-Peltola, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Sami Kokko, Jyväskylän yliopisto
Terhi Huovinen, Jyväskylän yliopisto
Katja Borodulin, Ikäinstituutti
Marko Viitanen, Suomen Olympiakomitea
Aija Saari, Paralympiakomitea
Matti Pietilä, Opetushallitus
Kai Pihlainen, Puolustusvoimat
Mari Miettinen, Sosiaali- ja terveysministeriö
Antti Blom, Opetushallitus, Liikkuvat-kokonaisuus
Arja Sääkslahti, Jyväskylän yliopisto (työryhmän valmistelija)
Tuija Tammelin, Likes (työryhmän valmistelija)
Tommi Vasankari, UKK-instituutti (työryhmän valmistelija)
Minttu Korsberg, Opetus- ja kulttuuriministeriö/valtion liikuntaneuvosto (puheenjohtaja)

Tulokset:

Työryhmän työn tuloksena julkaistiin 7.4.2021 lasten ja nuorten päivitetty liikumisuositus (Liikkumissuositus 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:19).

2 Tavoitteet

LIPOKO-työn tarkennetut tavoitteet valmisteltiin koordinaatioelimen työn käynnistyttyä (ks. aikajana kappaleessa 1.). Kunkin tavoitteen toteuttamiseksi määriteltiin toimenpiteet ja niiden vastuutaho tai -tahot valtionhallinnossa. Koordinaatioelimen asiantuntijaorganisaatiot toimivat toimenpiteiden toteutusta tukevinahoina. LIPOKO:n jäsenorganisaatioiden lisäksi toimintasuunnitelman toteutukseen osallistui myös muita toimijoita, kuten ministeriöiden alaisia virastoja ja laitoksia. LIPOKO-työlle määriteltiin visio, missio ja tavoitteet.

Visio

Hyvinvoiva, terve ja liikkuva väestö.

Missio

Poikkihallinnollisella yhteistyöllä sekä ministeriöiden omilla toimilla kannustetaan ja luodaan mahdollisuudet hyvinvoivaan, terveeseen ja liikkuvaan elämään.

Tavoitteet

- T1. Kestävän ja esteettömän liikkumisen mahdollisuudet paranevat
- T2. Toimenpiteet liikunnallisen elämäntavan tukemiseksi lisääntyvät ja eriarvoisuus hyvinvoinnissa, terveydessä ja liikkumisessa vähenee
- T3. Organisaatioiden toimintakulttuureiden liikunnallistaminen vahvistuu
- T4. Liikkuminen vahvistaa yhteiskunnan hyvinvointia ja kansantaloutta

3 Toimenpiteet, toteutus ja viestintä

Kukin ministeriö arvioi itse vastuullaan olleiden toimenpiteiden toteutumista kolmiportaisella asteikolla: (1) Toteutettu, (2) Aloitettu, mutta toimeenpano on kesken ja (3) Toteuttamatta. Vastaukset ovat karkea yleisesitys tilanteesta, jossa toimenpiteet olivat suhteellisen laajoja. Osa toimenpiteistä on ministeriöiden jatkuvia toimenpiteitä, jolloin on hankala arvioida, milloin ne on kokonaisuudessaan toteutettu. Ministeriöt vastasivat 77 toimenpidettä toteutetuksi, 34 toimenpiteen toteutuksen aloitetuksi, mutta toimeenpanon olevan kesken, viiden toimenpiteen olevan toteuttamatta ja yhdeksästä toimenpiteestä tieto jäi puuttumaan. Yhteensä toimintasuunnitelmassa oli 126 toimenpidettä.

Toimenpiteistä useimman päävastuullinen hallinnonala oli opetus- ja kulttuuriministeriö 30 toimenpiteessä, toisena oli sosiaali- ja terveysministeriö 23 toimenpiteessä ja kolmantena ympäristöministeriö 14 toimenpiteessä.

Toistuvia, yhteisiä teemoja eri ministeriöillä oli seuraavissa toimenpiteissä:

- Luonnon virkistyskäyttö – luontoliikunta (YM, MMM, OKM)
- Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen (YM, LVM, VM, OKM, TEM)
- Liikuntaan liittyvän elinkeinotoiminnan vahvistaminen (TEM, MMM, YM, VM)
- Liikuntapaikkojen käytön edistäminen ja kehittäminen (OKM, PLM, MMM, VNK, TEM)
- Elintapaneuvonta/-ohjaus, toimintakyvyn ylläpito ja kehittäminen (TEM, PLM, STM, OKM, SM, MMM, VM)
- Kansalaisjärjestöjen avustaminen liikunnan edistämiseksi (OKM, STM)
- Yhdyspintapalvelut hyvinvointialueuudistuksessa (STM, YM, VM)

Ministeriöiden liikuntapolitiikkaan liittyvien toimenpiteiden listaamisen ja niiden toteutuksen läpikäymisen tavoite oli ensisijaisesti lisätä tietoutta ministeriöiden välillä ja siten madaltaa yhteistyön edellytyksiä. Tämä tavoite toteutui toimikaudella hyvin.

3.1 Ministeriöiden arvio toimenpiteiden toteutumisesta

T1. Kestävän ja esteettömän liikkumisen mahdollisuudet paranevat

- Lisätään luonnon virkistyskäyttöä kestävästi ja yhdenvertaisesti
- Huolehditaan liikunnan ja liikkumisen olosuhteista eri hallinnonaloilla
- Lisätään osaamista liikkumis- ja liikuntaolosuhteiden suunnitteluun, rakentamiseen ja ylläpitoon
- Lisätään fyysisesti aktiivisten kulkutapojen käyttöä
- Edistetään aktiivista liikkumista rakennetussa ympäristössä kehittämällä asuin ympäristön esteettömyyttä ja toimintojen saavutettavuutta kävellen ja pyöräillen

Ensisijaiset vastuutahot: LVM, YM, MMM, Kuntaliitto

Lisäksi toimenpiteitä: OKM, SM, PLM, VNK, TEM

T1. Toimenpide	Päävastuu- hallinnonala	Muut vastuu- hallinnonalat	Arvio toteutuksesta
1) Valmistellaan kansallinen luonnon virkistyskäyttöstrategia yhteistyössä eri hallinnonalojen ja toimijoiden kanssa	YM	MMM, OKM, TEM, STM, VM, LVM	
- virkistyskäyttöstrategian mukaiset avustukset	OKM		Toteutettu
2) Ylläpidetään ja kehitetään luonnon virkistyskäytön ja luontoliikunnan olosuhteita ja palveluita, huomioiden myös esteettömyys (esim. korjausvelan pienentäminen, viestintä, palvelumuotoilun edistäminen, kuntien lähivirkistysalueiden kehittämisen tuki) erityisesti luonnonsuojelualueilla	YM		Toteutettu
3) Ylläpidetään ja kehitetään luonnon virkistyskäytön ja luontoliikunnan olosuhteita ja palveluita, huomioiden myös esteettömyys (esim. korjausvelan pienentäminen, viestintä, palvelumuotoilun edistäminen) erityisesti talouskäytössä olevilla valtion alueilla	MMM		Kesken
4) Kehitetään fyysistä aktiivisuutta edistävää yhdyskuntasuunnittelua ja asuin ympäristöjä (esim. liikuntakaavoitus.fi, lainsäädäntö, avustukset)	YM		Kesken

T1. Toimenpide	Päävastuu- hallinnonala	Muut vastuu- hallinnonalat	Arvio toteutuksesta
5) Lisätään osaamista esteettömien retkeily- rakenteiden suunnitteluun (koulutus)	YM		Toteutettu
6) Liikunta osana Lähiöohjelmaa 2020–2022 (mm. lähiöavustukset lähiliikuntapaikkoihin ja -välineisiin sekä liikuntaan liittyvä tutkimus- toiminta)	YM	STM, OKM, TEM, SM, OM	Toteutettu
7) Edistetään esteettömän, terveellisen ja turvallisen asuinympäristön kehittämistä tukemaan arkiliikkumista	YM		Kesken
8) Edistetään viherverkostojen saavutetta- vuutta rakennetussa ympäristössä	YM		Kesken
9) Kestävän yhdyskuntarakenteen sekä kävelyn, pyöräilyn sekä muiden kestävien kulkutapojen sekä väylien kunnossapidon edistäminen osana strategioita, ohjelmia ja sopimuksia (kuten Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma Liikenne12 ja Fossiilittoman liikenteen tiekartta, Liikenneturvallisuusstrategia ja kaupunki- seutujen MAL-sopimukset)	LVM	YM, TEM, VM, PLM + muut ministeriöt	Toteutettu
10) Kansallisen kävelyn ja pyöräilyn edistämis- ohjelman toteuttaminen (kuten valtion- avustukset kunnille käpy-olosuhteiden edistämiseksi ja kuntien käpy-suunnitelmien laatimiseksi)	LVM	YM, STM, OKM, VM, MMM, TEM	Toteutettu
11) Kävelyyn ja pyöräilyyn kannustaminen verotuksen keinoin	VM		
12) Digitalisaation ja datan hyödyntäminen aktiivisen liikkumisen edistämiseksi (matkatietopalvelut/reittioppaat)	LVM		Toteuttamatta
13) Tietopohjan tuottaminen kävelystä ja pyöräilystä ja tietopohjasta viestiminen (kuten Pyöräliikenteen suunnittelu ja Jalankulun suunnitteluohje)	LVM		Toteutettu
14) Alueelliseen liikennejärjestelmätyöhön osallistuminen	LVM		Toteutettu
15) Liikuntapaikkarakentamisen avustaminen	OKM		Toteutettu

T1. Toimenpide	Päävastuu- hallinnonala	Muut vastuu- hallinnonalat	Arvio toteutuksesta
16) Liikkumista edistävän kaavoituksen edistäminen (liikuntakaavoitus.fi)	OKM	YM	Toteutettu
17) Aktiivisten kulkutapojen käytön edistäminen osana Liikkuvat-ohjelmia	OKM		Toteutettu
18) Varhaiskasvatus-, koulu- ja opiskelu-ympäristöjen liikkumisen olosuhteiden edistäminen osana informaatio-ohjausta	OKM		Toteutettu
19) Yleisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitäminen ja edistäminen (pelastus- ja poliisitoiminnan johto, ohjaus ja valvonta, onnettomuuksien ehkäisy sekä yleisö-tilaisuuksien turvallisuus)	SM		Toteutettu
20) Kehitetään liikuntapaikkojen yhteiskäyttöä varuskuntien ja kuntien välillä	PLM		Kesken
21) Kehitetään luonnon virkistyskäyttö- palveluiden viestintää ja digitaalisia palveluita (mm. luontoon.fi, retkikartta.fi)	YM	MMM	
22) Edistetään luonnon virkistyskäyttöä Saaristo-ohjelmassa ja Maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa 2021–2027	MMM		Kesken
23) Kehitetään osana Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaa 2014–2020 aktiivisen liikkumisen ja liikunnan olosuhteita (mm. esteettömyys) sekä palveluita sekä huomioidaan liikkumisen ja liikunnan edistäminen uuden ohjelmakauden suunnittelussa	MMM		Toteutettu
24) Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelma muodostuu hallituksen valitsemista, hallituksen ja ministeriöiden toiminnan kannalta oleellisista painopiste-alueista. Liikkumisen ja fyysisen aktiivisuuden teemat voivat nousta suunnitelmaan päätöksentekijöiden niin priorisoidessa	VNK	OKM	Toteutettu
25) Terveet tilat 2028 -ohjelman puitteissa edistetään sisäympäristöltään terveellisiä liikuntatiloja	VNK		Kesken
26) Edistetään EU:n rakennerahastoilla liikunnan ja liikkumisen esteettömiä ja kestäviä olosuhteita	TEM		

T2. Toimenpiteet liikunnallisen elämäntavan tukemiseksi lisääntyvät ja eriarvoisuus hyvinvoinnissa, terveydessä ja liikkumisessa vähenee

- Vahvistetaan terveellisten elintapojen ohjaukseen ja mielen hyvinvointiin liittyvän tuen saatavuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa
- Lisätään edullisia, esteettömiä ja hyvin saavutettavia matalan kynnyksen liikkumismahdollisuuksia
- Varmistetaan saumattomien palveluketjujen ja yhdyspintojen toimivuus elintapaohjauksessa ja liikuntaneuvonnassa uusissa SOTE-rakenteissa
- Kohdennetaan tukitoimia liian vähän liikkuville ja erityistä tukea tarvitseville ryhmille, huomioidaan eri ikä- ja väestöryhmät (sis. työikäiset työelämän ulkopuolella olevat)
- Huomioidaan liikunnan ja liikkumisen mahdollisuudet koronan haittavaikutusten lieventämisessä

Ensisijaiset vastuutahot: STM, VNK, PLM, OPH, OKM, YM

Lisäksi toimenpiteitä: Kuntaliitto, SM, MMM, VNK, TEM

T2. Toimenpide	Päävastuu- hallinnonala	Muut vastuu- hallinnonalat	Arvio toteutuksesta
1) Hyödynnetään kutsuntoja liikunnallisesti aktiivisen elämäntavan edistämässä	PLM		Toteutettu
2) Vahvistetaan fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä sekä terveellisiä elintapoja varusmiespalveluksen aikana	PLM		Toteutettu
3) Hyödynnetään kertausharjoituksia sekä maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöjä liikunnallisesti aktiivisen elämäntavan edistämässä	PLM		Kesken
4) Toteutetaan maaseudun toimijoiden hyvinvoinnin edistämishankkeita (esimerkiksi Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma)	MMM		Kesken
5) Panostetaan viestintään luonnon tarjoamista liikkumismahdollisuuksista ja kestävästä luontoliikkumisesta	YM	MMM	Toteutettu
6) Edistetään liikuntaa ja liikkumista osana TE-hallinnon palveluissa (liikkumisen edistäminen osana työllistymisen edistämistä, työnhakuvalmennusta, nuorten ohjaamotoimintaa, ja TYP-toimintaa)	TEM		Toteuttamatta

T2. Toimenpide	Päävastuu- hallinnonala	Muut vastuu- hallinnonalat	Arvio toteutuksesta
7) Vahvistetaan kotoutumisen edistämisen valtavirtaistamista osana keskeisten politiikka-alojen suunnittelua, toimeenpanoa ja kehittämistä, ml. nuoriso-, kulttuuri- ja liikunta-politiikkojen kanssa.	TEM		Toteutettu
8) Yhteiskunnallisten yritysten liikuntaan liittyvän toiminnan tukeminen	TEM		Kesken
9) Kotouttamisen järjestöavustukset (myös liikunnan edistämiseen)	TEM		Toteutettu
10) Yritystuki liikunta-alan yrityksille koronasta selviytymiseen sekä alueellisten hankkeiden tukeminen koronapandemiasta selviämiseen (mukana liikkumista tukevia hankkeita)	TEM		Toteutettu
11) Liikkuminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen osana siviilipalveluksen koulutusjaksoa (liikuntakasvatus osana opetussuunnitelmaa) sekä siviilipalveluspaikat liikunta-alalla. Koulutusjakson sisällön kehittäminen asevelvollisuuskomiteassa	TEM		Toteutettu
12) Tunnistetaan liikunnan ja liikkumisen edistäminen työhyvinvoinnin ja työkyvyn välineenä (Työ 2030 ja Työkyky -ohjelmat)	STM	TEM	Kesken
13) EU:n rakennerahastoilla tuetaan koulutus- ja työelämähankkeita, joissa liikunta ja liikkuminen välineenä	TEM		Toteutettu
14) Lisätään sote-ammattilaisten osaamista liikkumisen merkityksestä osana sairauksien ennaltaehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta (viestintä, täydennyskoulutuksen tukeminen)	STM		Toteutettu
15) Edistetään liikkumista osana mielen-terveyden edistämistyötä (kansallinen mielen-terveysstrategia, matalan kynnyksen toimipisteet, palveluissa sisällä liikkuminen ja harrastaminen)	STM		Toteutettu
16) Tuetaan sote-järjestöjen toimintaa, jossa liikunta keinona (STEA-avustukset)	STM		Toteutettu
17) Toimeenpannaan sosiaali- ja terveydenhuollossa Laatusuosituksista hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023	STM		Kesken

T2. Toimenpide	Päävastuu- hallinnonala	Muut vastuu- hallinnonalat	Arvio toteutuksesta
18) Toteutetaan Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma osana Kansallista ikäohjelmaa vuoteen 2030.	YM	STM	Toteutettu
19) Tuetaan sote-järjestöjen toimintaa, jotka järjestävät matalan kynnyksen palveluita (ml. liikunta)	STM		Toteutettu
20) Varmistetaan liikuntaan liittyvien yhdyspintojen ja palveluketjujen toimivuus hyvinvointialueiden ja kuntien välillä (yhteys STM:n yhdyspintatyöryhmään). Pohditaan tarvetta liikunnan ja elintapaohjauksen yhdyspintatyön työryhmälle LIPOKO:n alatyöryhmäksi, jossa mm. tuotetaan kuntien ja alueiden tueksi elintapaohjauksen palvelu- ja hoitoketjujen toimintamalleja ja vahvistetaan liikunnan ja sote-sektorin yhteistyötä ml. kansalliset ohjelmat	STM		Toteutettu
21) Elintapaohjausta ja liikuntaneuvontaa edistetään osana seuraavia ohjelmia: Tulevaisuuden sote-keskusohjelma, Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030, Työkykyohjelma, Työelämän mielenterveysohjelma, Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020-2023, Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta 2030 – valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanosuunnitelma	STM		Toteutettu
22) Selvitetään mahdollisuuksia edistää sosiaaliturvaa liikunnan/harrastamisen mahdollistamisessa (sosiaalihuollon kehittämisohjelma THL, sosiaaliturvakeilussa aikuisten harrastamisen tukeminen täydentävänä toimeentulotukena)	STM		Toteutettu
23) Kartoitetaan mahdollisuuksia edistää erityistä tukea tarvitsevien liikuntaa mahdollistavien apuvälineiden sekä kuljetus- ja avustajapalveluiden saantia	STM		Toteutettu
24) Kehitetään tietopohjaa ennaltaehkäisevien tukitoimien vaikuttavuudesta	STM		Kesken
25) Hyödynnetään teknologian mahdollisuuksia liikunnan lisäämiseksi (Ikäohjelma)	STM		Toteutettu

T2. Toimenpide	Päävastuu- hallinnonala	Muut vastuu- hallinnonalat	Arvio toteutuksesta
26) Selvitetään tarve ammattiryhmäkohtaisille työkykyliikuntasuosituksille	STM		Toteutettu
27) Nostetaan esiin liikunnan merkitys koronaviestinnässä	STM		Toteutettu
28) Tuetaan koronan aikana luotujen hyvien toimintamallien kehittämistä ja viestitään niistä aktiivisesti (mm. etäliikunnanohjaus)	STM		Toteutettu
29) Liikunnan palveluketjujen kehittäminen	OKM	STM	Toteutettu
30) Liikunnallisen elämäntavan avustukset eri väestöryhmien liikunnan edistämiseen (ml. ikääntyneet, erityistä tukea tarvitsevat)	OKM		Toteutettu
31) Perheiden liikkumisen tukeminen Liikkuva perhe -ohjelman avustamisella	OKM		Toteutettu
32) Ikääntyneiden liikkumisen tukeminen Ikiliikkuja-ohjelman avustamisella	OKM		Toteutettu
33) Liikunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuushankkeiden avustaminen	OKM		Toteutettu
34) Korona-avustukset liikuntajärjestöille, seuroille, tapahtumille	OKM		Toteutettu
35) Liikunnan/liikkumisen edistäminen osana nuorisotyötä (kuntien nuorisotyö, nuorten työpajatoiminta, Nuotta-valmennus, nuorisokeskukset)	OKM		Kesken
36) Liikunnan/liikkumisen edistäminen osana yhteisöllistä opiskeluhoiltoa	OKM		Kesken
37) Liikunnan/liikkumisen/fyysinen toimintakyvyn edistäminen osana työkykyä ammatillisessa koulutuksessa	OKM		Toteutettu
38) Mielen hyvinvoinnin tukeminen ammatillisessa koulutuksessa koronarahoituksella, keinona liikunta/liikkuminen	OKM		Toteutettu
39) Edistetään luonnon terveysvaikutusten huomioimista osana sote-palveluja	YM		Toteutettu
40) Luontoliikuntakampanjat erityistä tukea tarvitsevien ryhmille (esim. maahanmuuttajille): tarve kartoittaa uusia tarpeita ja tapoja	YM		Kesken
41) Turvataan osallisuuden toteutuminen uusissa hyte/sote-palveluketjussa	VM	STM, OM	

T2. Toimenpide	Päävastuu- hallinnonala	Muut vastuu- hallinnonalat	Arvio toteutuksesta
42) kuntien ja hyvinvointialueiden välinen yhteistyö hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi lainsäädännön keinoin (hyvinvointilaissa yhteistyövelvoite liikkumisen edistämiseksi osana hyvinvoinnin edistämistä sekä kuntien valtionosuuksien hyte-kerroin)	VM		
43) Liikunta otetaan huomioon rikollisuutta ehkäisevien toimien suunnittelussa ja rangaistusten täytäntöönpanossa	OM		Toteuttamatta

T3. Organisaatioiden toimintakulttuureiden liikunnallistaminen vahvistuu

- Varmistetaan, että omasta hyvinvoinnista huolehtiminen, liikunta ja liikkuminen ovat osa oppimista, opetusta ja kasvatusta (varhaiskasvatus, perusopetus, opiskelu, asepalvelus)
- Huolehditaan, että työikäisten työ- ja toimintakyvyn sekä työhyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen ovat kiinteä osa työelämää. Huomioidaan työuran eri vaiheet sekä kuormitukseltaan erilaisten töiden vaatimukset
- Rakennetaan liikunnallisia toimintakulttuureja, jotka edistävät toimintakykyä, mielen hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä osana jokaista varhaiskasvatus-, koulu-, opiskelu- ja työpäivää

Ensisijaiset vastuutahot: OKM, TEM, PLM, SM, STM

Lisäksi toimenpiteitä: MMM, TEM, LVM

T3. Toimenpide	Päävastuu- hallinnonala	Muut vastuu- hallinnonalat	Arvio toteutuksesta
1) Liikunnallista elämäntapaa tukevan toimintakulttuurin edistäminen kasvatus-, oppimis- ja opiskeluympäristöissä (Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu)	OKM		Toteutettu
2) Liikunta ja liikkuminen osana oppimis- ympäristöjen rakentamista (RT-kortit)	OKM		Toteutettu
3) Liikunnanopetus ja liikunnan edistäminen osana opetussuunnitelmia sekä tutkintojen ja koulutusten perusteita (kansalliset opetussuunnitelmien sekä tutkintojen ja koulutusten perusteet, sekä informaatio-ohjauksella vaikuttaminen paikallisiin perusteisiin)	OKM		Kesken

T3. Toimenpide	Päävastuu- hallinnonala	Muut vastuu- hallinnonalat	Arvio toteutuksesta
4) Kasvatuksen ja koulutuksen henkilöstön työhyvinvoinnin edistäminen	OKM		Toteutettu
5) Työikäisten liikkumisen edistäminen, Liikkuva aikuinen	OKM	STM	Toteutettu
6) Fyysinen toiminta- ja työkyky osana koulutustarpeiden laadullista ennakointia	OKM		Toteuttamatta
7) Liikunta ja liikkuminen osana perusopetuksen aamu- ja iltapäiväkerhotoimintaa sekä harrastamisen malli	OKM		Toteutettu
<p>8) Liikunta poliisi-, pelastus- ja rajavartiotoimen sekä hätäkeskuslaitosten henkilöstön toiminta- ja työkyvyn, työhyvinvoinnin ja -turvallisuuden ylläpitäjänä ja edistäjänä sekä osana alojen koulutusta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poliisi-, pelastus- ja rajavartiotoimen koulutussisältöjen ja opetusmenetelmien (toiminnalliset opetusmenetelmät) läpikäynti • Henkilöstön liikunnan edistämisen korostaminen osana toimialojen arvopohjaa ja strategioita (mm. liikunnan esille tuonti osana toimialan rekrytointiviestintää) • Henkilöstön liikkumista edistävien toimenpiteiden vahvistaminen (mm. hallinnonalan liikkumisen lisäämisen verkosto, työajalla tapahtuvan liikunnan mahdollistaminen entistä laaja-alaisemmin alan henkilöstölle sekä liikkumisen edistämisen tukitoimet toimintakykytestauksen yhteydessä) 	SM		Poliisi: Toteutettu, RVL: Toteutettu, Pelastusopisto: Kesken
<p>9) Jatketaan varusmiesten liikuntakoulutuksen ja fyysisen koulutuksen kehittämistä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jalkautetaan Taistelijan keho ja mieli -koulutuksien sisällöt varusmiesten viikko-ohjelmiin. Päämääränä kestävyys- ja voimaharjoittelun perusteiden opettaminen sekä mielen vahvistaminen (ryhmädynamiikka, stressinhallinta, tavoitteiden asettaminen ja seuranta) sotilaskontekstissa 	PLM		Kesken
10) Kehitetään sotilasopetuslaitosten liikuntakoulutusta	PLM		Kesken

T3. Toimenpide	Päävastuu- hallinnonala	Muut vastuu- hallinnonalat	Arvio toteutuksesta
11) Jatketaan puolustusvoimien henkilöstön liikunnan edistämistä ja kehittämistä sekä levitetään hyviä toimintamalleja muille hallinnonaloille, kuten viikkoliikuntaoikeus, henkilöstön liikunnan aktiivinen tukeminen, liikunnan puheeksi ottaminen kehityskeskusteluissa sekä tehtäväkohtaiset suorituskykyvaatimukset	PLM		Kesken
12) Edistetään maaseudun toimijoiden työ- ja toimintakykyä sekä työhyvinvointia (esimerkiksi Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma)	MMM		Kesken
13) Toteutetaan Työkykyohjelmaa ja Työelämän mielenterveysohjelmaa	STM		Toteutettu
14) Pyritään sisällyttämään liikkumisen näkökulma Työ 2030 -ohjelmaan	STM		Kesken
15) Tuetaan yksinyrittäjien työ- ja työkykyä (mytty-projekti)	STM		Toteutettu
16) Edistetään liikennekasvatuksen sisällyttämistä perusopetukseen ja varhaiskasvatukseen sekä koulu- ja päiväkotimatkojen kulkemista fyysisesti aktiivisilla kulkutavoilla (mm. liikkumisen ohjauksen valtionavustukset)	LVM		Kesken
17) Edistetään aktiivisten liikkumismuotojen käyttöä kodin ja työn välisillä matkoilla (esim. sidosryhmäyhteistyö, liikkumisen ohjauksen valtionavustukset)	LVM		Kesken
18) Liikkumisen ohjauksen valtionavustukset: korotetaan ja laajennetaan tuki yksityisille työnantajille sekä joukkoliikenteen palveluseteli	LVM		Toteuttamatta
19) Liikunnan edistäminen osana valtionhallinnon henkilöstön työhyvinvointia ja työkykyä	VM		
20) Työntekijöiden liikkumisen edistäminen verotuksen keinoin	VM		

T4. Liikkuminen vahvistaa yhteiskunnan hyvinvointia ja kansantaloutta

- Lisätään toimijoiden yhteistä ymmärrystä liikkumisen yhteiskunnallisesta merkityksestä ja liikkumista edistävästä toimista
- Pidennetään työuria vahvistamalla työ- ja toimintakykyä fyysisen aktiivisuuden avulla
- Syvennetään koko julkisen sektorin yhteistyötä liikkumisen tukemisessa
- Tuetaan liikunta-alan yrittäjyyden työllisyys- sekä kasvupotentiaalia
- Vahvistetaan liikuntakulttuuria tukemalla harrastamista, kansalaisjärjestötoimintaa, huippu-urheilua ja tapahtumia

Ensisijaiset vastuutahot: TEM, OKM

Lisäksi toimenpiteitä: VM, OM, PLM, MMM, YM, LVM, STM

T4. Toimenpide	Päävastuu	Muut vastuutahot	Arvio toteutuksesta
1) Jatketaan tutkitun tiedon tuottamista ja viestintää varusmiespalveluksen suorittaneiden ja koko väestön liikunnasta ja fyysisestä toimintakyvystä	PLM		Toteutettu
2) Kehitetään työssä jaksamista ja palautumista edistäviä toimenpiteitä Puolustusvoimissa	PLM		Toteutettu
3) Tuetaan kansallista ja kansainvälistä huippu-urheilua	PLM		Kesken
4) Tuotetaan tietoa ulkoilusta ja luonnon virkistyskäytöstä (esimerkiksi Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi/LUKE, kävijä-seurannat valtion luonnonsuojelu- ja retkeily-alueilla/Metsähallitus)	MMM	YM	Toteutettu
5) Lisätään tietoa ja ymmärrystä monipaikkaisuuden vaikutuksista ihmisten aktiiviseen liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen	MMM		Toteutettu
6) Edistetään toiminnallisia luontoharrastuksia (marjastus, sienestys, kalastus ja metsästys), esim. Metsähallituksen aloite verovapaan liikuntaedun käyttämisestä metsästys- ja kalastuslupiin	MMM		Toteuttamatta
7) Edistetään luontomatkojen edellytyksiä yhteistyössä yritysten kanssa (esim. matkailuyritykset, jotka toimivat Metsähallituksen hallinnoimilla valtion mailla)	YM	MMM	Toteutettu

T4. Toimenpide	Päävastuu	Muut vastuutahot	Arvio toteutuksesta
8) Tuetaan aktiiviseen liikkumiseen ja liikuntaan sekä hyvinvointiin liittyvää yritystoimintaa maaseudulla (esimerkiksi Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma)	MMM		Toteutettu
9) Tuetaan ja edistetään hevostaloutta ja -urheilua (sis. kansalaisjärjestötoiminnan) sekä 4H-toimintaa	MMM		Toteutettu
10) Liikunnan ja liikkumisen merkityksen huomioiminen poikkihallinnollisessa yhteistyössä (esim. Terveet tilat 2028 -ohjelma, kestävän kehityksen koordinaatioverkosto)	VNK		
11) Liikunnan ja liikkumisen huomioiminen hallituksen esikuntatyössä (mm. kustannus-vaikuttavuus)	VNK		Toteutettu
12) Liikunnan ja liikkumisen teeman huomioiminen ennakointi- ja tulevaisuustyössä	VNK		Toteutettu
13) Tunnistetaan liikunnan ja liikkumisen edistäminen työhyvinvoinnin ja työkyvyn välineenä (Työ 2030 ja Työkyky -ohjelmat)	STM	TEM	Kesken
14) Tuetaan liikunta-alan ja liikuntaan liittyvää yrittäjyyttä (Finveran lainat ja takaukset, ELY-keskusten yritysten kehittämisavustus ja kehittämispalvelut, TE-toimistojen starttiraha, Business Finlandin innovaatorahoitus ja kansainvälistymispalvelut sekä TEAM Finland –verkosto)	TEM		Kesken
15) Luonto-, liikunta- ja urheilumatkailun sekä tapahtumien edistäminen (Suomen matkailustrategian toimenpiteet, vastuutahoina mm. Visit Finland, TEM, OKM, Metsähallitus, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, yritykset, matkailun alueorganisaatiot)	TEM	YM	Kesken
16) Tuetaan liikunta-alan ja liikuntaan liittyvää yrittäjyyttä/ toimintaa osana rakennerahastoja	TEM		Toteutettu
17) Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen toiminnan koordinointi	OKM		Toteutettu
18) Liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyö	OKM		Toteutettu
19) Liikunnan kansalaistoiminnan (järjestöt, seurat sekä muut yhdistykset) avustaminen	OKM		Toteutettu

T4. Toimenpide	Päävastuu	Muut vastuutahot	Arvio toteutuksesta
20) Liikunnan ja urheilun suur tapahtumien avustaminen yhteistyössä kuntien kanssa	OKM		Toteutettu
21) Huippu-urheilun avustaminen	OKM		Toteutettu
22) Kuntien liikuntatoiminnan avustaminen valtionosuuksilla	OKM		Toteutettu
23) Liikunnan tiedolla johtamisen avustaminen	OKM		Toteutettu
24) Liikunnan koulutuskeskusten avustaminen	OKM		Toteutettu
25) Toteutetaan Työkykyohjelmaa, Työelämän mielenterveysohjelmaa	STM		Toteutettu
26) Toteutetaan Hyvä veto -hanketta osana Kansallista ikäohjelmaa vuoteen 2030 sote-työntekijöille	STM		Toteutettu
27) Kehitetään työterveyshuollon roolia arkiliikkumisen lisäämisessä	STM		Toteutettu
28) Käytetään liikuntaa keinona hyvinvointitalousajattelussa	STM		Kesken
29) Ympäristöhallinnon ja liikennehallinnon välisen yhteistyön syventäminen aktiivisen liikkumisen edistämiseksi	YM	LVM	Kesken
30) Pyörä-/lähimatkailun edistäminen (infra, reitit, viitoitukset, palvelut)	TEM	LVM	Kesken
31) Mikroliikkumisen palveluiden edistäminen (kaupunkipyörät, yhteiskäyttökulkuneuvot)	LVM		Kesken
32) Yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien televisiointi (lainsäädäntö)	LVM		Toteutettu
33) Kansalaistoiminnan yleisten edellytysten vahvistaminen yhdistyslainsäädännön kehittämisellä: kansalaistoiminta 2020	OM		Toteutettu
34) Kehitetään keinoja tunnistaa, puuttua ja ennaltaehkäistä syrjintää liikunnassa. Vahvistetaan eri toimijoiden osaamista yhdenvertaisuussuunnittelussa sekä eri kieliryhmien ja vähemmistöjen yhdenvertaisten mahdollisuuksien edistämiseksi.	OM		Toteutettu
35) Edistetään kansalaisjärjestöjen ja vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytyksiä ja tukirakenteita	OM		Kesken

T4. Toimenpide	Päävastuu	Muut vastuutahot	Arvio toteutuksesta
36) Liikuntatoimialan kansantaloudellinen kasvava merkitys työllistäjänä ja yhteiskunnallisen merkityksen näkyväksi tekeminen	VM, TEM, LVM, YM, OKM + kaikki ministeriöt		Kesken (TEM) Toteuttamatta (YM) Kesken (LVM)
37) Liikkumisen ja urheilun edistäminen esim. virkistys- ja urheilupalveluiden alennetulla arvonnäkökannalla	VM		

3.2 Muut toimenpide-ehdotukset

- Liikunnan ja liikkumisen teeman huomioiminen ennakointi- ja tulevaisuustyössä, selvitetään mahdollisuutta toteuttaa Foresight-tapahtuma liikunta/hyvinvointi teemaan liittyen/VNK
- Liikkuva syksy 2021 -kampanja, osana LIPOKO-työtä
- Valtionhallinnon henkilöstön työkyvyn ja työhyvinvoinnin edistäminen liikkumista tukemalla
- Kustannusvaikuttavuustiedon tuottaminen liikunnan ja liikkumisen edistämisen toimenpiteistä (esim. elintapaohjauksen/liikuntaneuvonnan kustannusvaikuttavuus, yhteinen VN TEAS -hanke)
- Erillisenä kysymyksenä selvitetään (OKM, STM, TEM) urheilijoiden sosioekonomiseen asemaan liittyviä kysymyksiä (lisättiin toimenpiteeksi toimintasuunnitelman hyväksymisen jälkeen)

3.3 Viestintä

Opetus- ja kulttuuriministeriön nettisivuilla julkaistiin LIPOKO:n työstä tiedote toimikauden alussa ja verkkouutinen toimikauden lopussa. Lisäksi valtioneuvoston intranet-sivuilla julkaistiin uutiset ministeriökohtaisista työpajoista LIPOKO:n toimintasuunnitelman valmistelemiseksi ja LIPOKO:n valtioneuvostolaisille järjestämästä aamujumpasta Unelmien liikuntapäivänä (sisältäen kansliapäällikkö Anita Lehiköisen puheen ja LIPOKO-tietoiskun).

LIPOKO:n työtä esiteltiin EU:n terveystiikunnan yhteyspisteverkoston kokouksessa ja WHO:n Hepa Europe -konferenssissa syyskuussa 2022 Ranskan Nizzassa. Osallistujille tuotettiin kirjallinen tiivistelmä englanniksi. Lisäksi LIPOKO:n työtä on esitelty lukuisissa kotimaisissa tilaisuuksissa, kokouksissa ja puheissa sekä useille opetus- ja kulttuuriministeriön kansainvälisille vierailijaryhmille (mm. Ruotsi, Unkari, Saksa ja Yhdysvallat).

Linkit uutisiin

Ministeriöt tarttuvat yhdessä riittämättömän liikunnan haasteeseen (3.6.2021):

<https://okm.fi/-/ministeriot-tarttuvat-yhdessa-riittamattoman-liikunnan-haasteeseen>

Liikuntaa ja liikkumista edistetään yhdessä kaikilla hallinnonaloilla (8.5.2023):

<https://okm.fi/-/liikuntaa-ja-liikkumista-edistetaan-yhdessa-kaikilla-hallinnonaloilla>

Muut kirjoitukset

Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen työpajat ministeriöissä (19.3.2021).

Valtioneuvoston intranet-sivut.

Valtioneuvosto kyykkäsi Senaatintorilla – katso kuvat! (11.5.2023)

Valtioneuvoston intranet-sivut.

Jousilahti, P., Hätönen, H., Korsberg, M., Aalto-Nevalainen, P., Wikström, K. & Sarlio, S. (2023).

Collaborating mechanisms promoting health and preventing NCD:s: the Finnish experience. WHO publications. Sisältää LIPOKO:n esittelyn. Hyväksytty julkaistavaksi.

4 Pohdinta ja kehittämisehdotukset

4.1 Poikkihallinnollinen liikunnan ja liikkumisen edistämisen yhteistyö valtionhallinnossa

Liikunnan edistämisen poikkihallinnollista yhteistyötä on tehty viimeisten 15 vuoden aikana valtioneuvostotasolla eri tavoin. Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen (LIPOKO) työ on ollut jatkumoa neljän aiemman työryhmän työlle: Terveyttä edistävän liikunnan neuvottelukunta 2002–2011, Liikunnan edistämisen neuvottelukunta 2008–2011, Terveyttä edistävän liikunnan ohjausryhmä 2011–2015 ja Terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan ohjausryhmä 2015–2019. Työ on eurooppalaisittain ainutlaatuista ja poikkeuksellista, ja on herättänyt laajaa kiinnostusta eri maissa.

LIPOKO:n edustajat olivat palautekyselyn ja -keskustelun perusteella yleisesti ottaen tyytyväisiä kuluneen kauden työskentelyyn ja aikaansaannoksiin. Poikkihallinnollisessa liikkumisen edistämisessä on päästy selvästi eteenpäin: ministeriökohtaista työtä on syvennetty, yhteisen työn systemaattisuutta on parannettu ja seurantaa ja arviointia on vahvistettu. LIPOKO-työn pohjalle on jatkossa hyvä lähteä edelleen kehittämään poikkihallinnollista liikkumisen edistämistä.

LIPOKO-toimikaudella 2020-2023 keskityttiin ministeriöiden liikuntapolitiikkaan liittyvien toimenpiteiden tunnistamiseen ja kokoamiseen. Tavoitteena oli ensisijaisesti lisätä tietoutta ja yhteistyötä ministeriöiden välillä ja siten madaltaa yhteisen liikkumisen edistämisen edellytyksiä.

Jatkossa olisi luontevaa kehittää ministeriöiden välistä työskentelyä yhä vahvemmin kohti yhteisten toimenpiteiden toteutusta. Kuten tämän ja aiempien poikkihallinnollisten liikkumisen edistämisen työryhmien toimenpiteistä havaitaan, on ministeriöillä yhteisiä liikkumiseen liittyviä ilmiöitä, joita yritetään ratkaista tai kehittää. Yhteisten toimenpiteiden toteutusta helpottaisi yhteiset resurssit. Jatkossa voitaisiin myös keskittyä nyt kesken tai kokonaan toteuttamatta jääneisiin toimenpiteisiin. Jatkuvia toimenpiteitä voisi käsitellä omana kokonaisuutenaan.

Jatkossa olisi tarkoituksenmukaista myös kehittää työn yhteistä valtioneuvostotasaista ja ministeriökohtaista viestintää työn tunnettuuden lisäämiseksi sekä liikkumisen merkityksen ymmärtämisen parantamiseksi.

4.2 Eri hallinnonalojen kehittämiskohteet liikunnan ja liikkumisen edistämiseksi

Valtion liikuntaneuvoston lakisääteisenä tehtävä on arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia liikuntaan liittyen. LIPOKO-työn lähtökohtana hyödynnettiin valtion liikuntaneuvoston vuonna 2019 julkaisemia ministeriöiden tulokortteja liikunnasta ja liikkumisesta⁹. Tulokorteissa kuvattiin kunkin ministeriön intressi, tavoitteet, toimenpiteet, resurssit, mittarit, keskeinen lainsäädäntö ja keskeiset kehittämiskohteet liittyen liikkumisen ja liikunnan edistämiseen.

Valtion liikuntaneuvosto julkaisi kesällä 2023 *Valtionhallinto liikunnan ja liikkumisen edistäjänä 2019–2023* -raporttisarjan, jossa kunkin ministeriön toimet arvioitiin omassa erillisessä raportissaan¹⁰. Lisäksi syksyllä 2023 julkaistaan näiden arviointien yhteenvetoraportti. Arviointiraportit syventävät tulokorteissa kuvattuja eri ministeriöiden liikunnan ja liikkumisen edistämisen toimia ja kehittämistarpeita.

Kunkin ministeriön arvioinnissa käydään läpi ministeriön perustiedot, yleiset tavoitteet, kosketuspinta ja intressi sekä toimenpiteet (mm. strategiat ja suunnitelmat sekä normi-, resurssi- ja informaatio-ohjaus) liittyen liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämiseen. Läpileikkaavina teemoina kunkin ministeriön toimenpiteiden tarkastelussa ovat yhdenvertaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja kestävän kehityksen näkökulmat. Lisäksi arviointiraporttien lopussa esitetään analyysi ja kehittämissuosituksia liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämiseksi kullakin hallinnonalalla valtionhallinnon osalta.

Ministeriöiden arviointiraporteissa esitetyt analyysit ja kehittämissuositukset on tärkeää ottaa huomioon jatkossa valtionhallinnon poikkihallinnollisen liikunnan ja liikkumisen edistämistyössä.

Valtion liikuntapolitiikalle ja Liikkuvat-kokonaisuudelle Sanna Marinin hallitusohjelmassa asetettu tavoite liikunnallisen kokonaisaktiivisuuden noususta kaikissa ikäryhmissä ei toteutunut tällä hallituskaudella. Asetettu tavoite oli todellisuudessa kokonaisuuden visio eli tavoiteltu suunta tai pitkän aikavälin tavoite, ennemmin kuin realistinen lyhyen aikavälin, yhden hallituskauden tavoite. Hallituskauden aikana luotiin monia uusia rakenteita ja edellytyksiä liikunnallisemman ja fyysisesti aktiivisemman yhteiskunnan

9 Ministeriöiden tulokortit liikunnasta ja liikkumisesta. 2019. Valtion liikuntaneuvosto. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Ministeri%C3%B6iden-tulokortit-p%C3%A4ivitetty-14.8.2019.pdf> (viitattu 12.6.2023).

10 Arvioinnit julkaistaan valtion liikuntaneuvoston verkkosivuilla: <https://www.liikuntaneuvosto.fi/lausunnot-ja-julkaisut/?mrcategory=4>

muodostumiselle, jotta väestön kokonaisaktiivisuus voi tulevaisuudessa lisääntyä. On syytä pohtia, olisiko väestön fyysinen aktiivisuus ja liikunta edes nykyisellä tasollaan, mikäli nyt tehtyjä toimia ei olisi toteutettu.

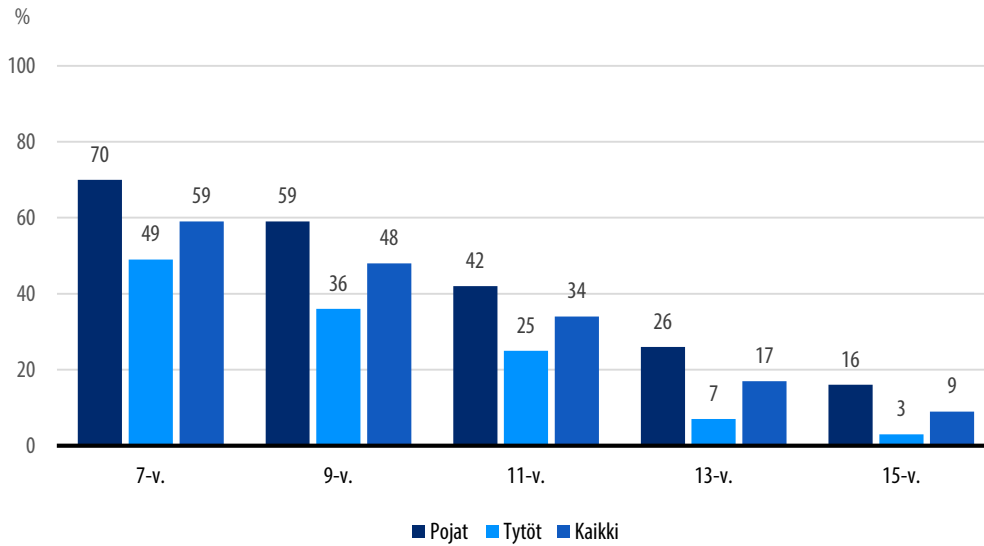
5 Liikunnan ja liikkumisen tilannekuva

LIPOKO-toimikauden toimintaympäristö liikkumisen, fyysisen aktiivisuuden ja toimintakyvyn osalta koottiin raportin viimeiseksi luvuksi.

Lasten ja nuorten (7–17-vuotiaat) liikkumissuosituksen mukaan päivittäin tulisi liikkua 60 minuuttia reippaasti tai rasittavasti. Tulostieto liikkumissuosituksen täyttäneiden määrästä vaihtelee riippuen siitä, perustuuko tulos kyselyyn vai liikemittaritietoon. Liikemittaritietoon perustuen liikkumissuosituksen täyttäneiden määrä vähenee jyrkästi alakouluiästä yläkouluikään siirryttäessä. Suosituksen täyttää 71 prosenttia 7-vuotiaista, mutta 15-vuotiaista enää 9 prosenttia (kuvio 1). Verrattaessa liikkumissuosituksen täyttäneiden määrää vuosien 2018 ja 2022 välillä havaitaan, että liikkumisen määrä näyttää laskeneen tytöillä ja pojilla kaikissa ikäryhmissä, lukuun ottamatta 13-vuotiaita poikia, joissa suosituksen täyttäneiden määrä on noussut sekä 15-vuotiaita poikia, joissa määrä on pysynyt ennallaan (kuviot 1 ja 2).¹¹

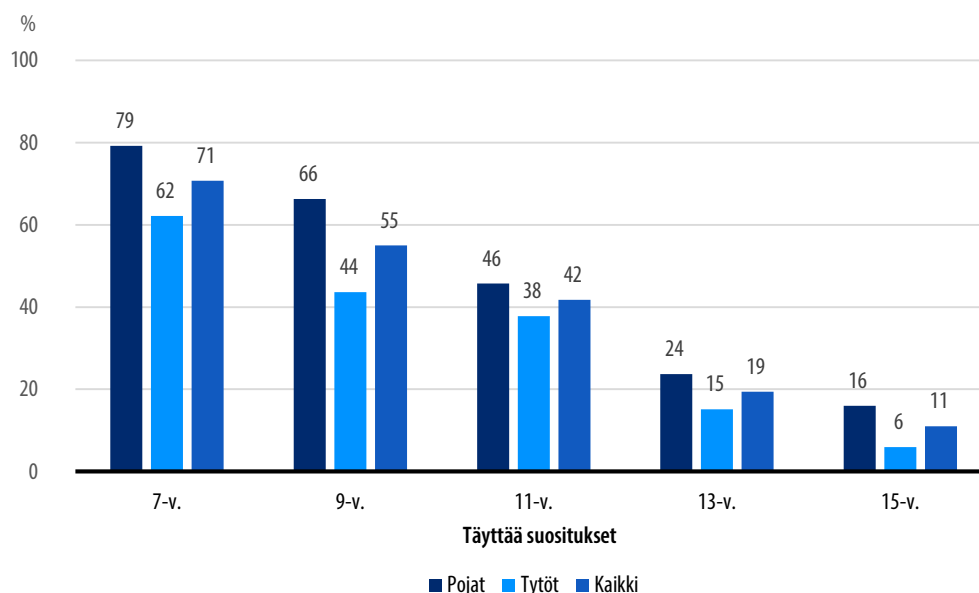
---

11 Husu, P. ym. 2022. Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, liikuntatilanteet, liikkumisympäristöt ja liikkumisen seurantalaitteet. Teoksessa Kokko, S. ja Martin, L. toim. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikunta-neuvoston julkaisuja 2023:1. SEKÄ UKK-instituutti. Sähköpostitiedoksianto 22.6.2023. Perustuen lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen (LIITU) 2018 -tutkimuksen tuloksiin.

Kuvio 1. Liikkumissuosituksen saavuttaneiden lasten ja nuorten osuudet vuonna 2022 (%)¹².

12 Husu, P. ym. 2022. Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, liikuntatilanteet, liikkumisympäristöt ja liikkumisen seurantalaitteet. Teoksessa Kokko, S. ja Martin, L. toim. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikunta-neuvoston julkaisuja 2023:1

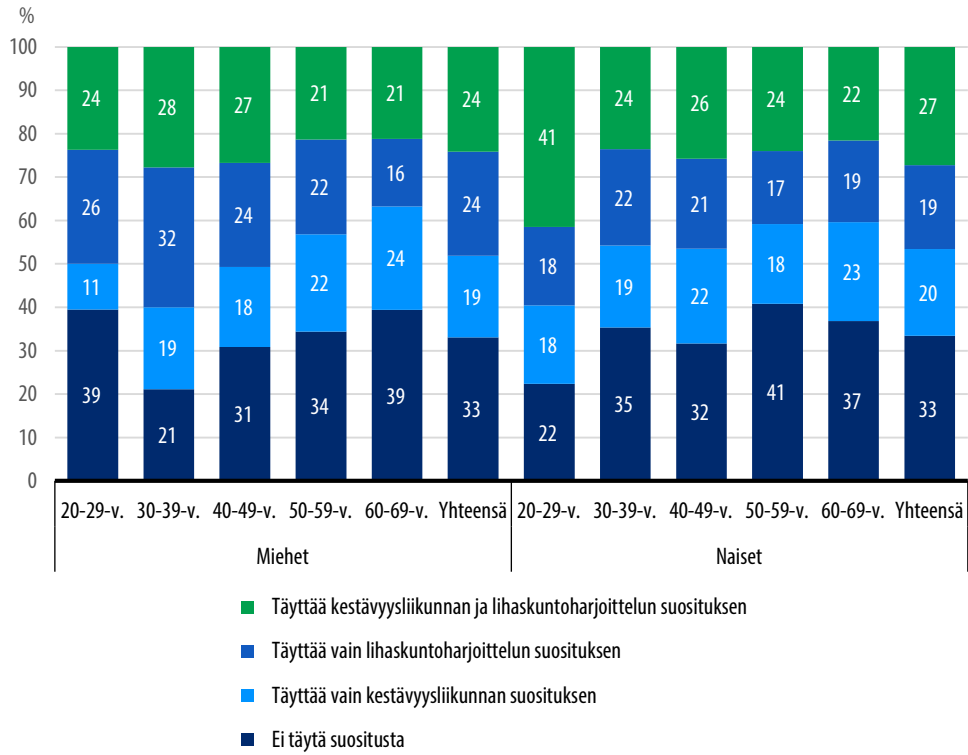
Kuvio 2. Liikkumissuosituksen saavuttaneiden lasten ja nuorten osuudet vuonna 2018 (%)¹³.

Aikuisväestön (18–64-vuotiaat) liikkumisen suosituksen mukaan viikoittain tulisi liikkua reippaasti 2 tuntia 30 minuuttia tai vaihtoehtoisesti rasittavasti 1 tunti 15 minuuttia. Lisäksi tulisi harjoittaa lihaskuntoa ja liikehallintaa kaksi kertaa viikossa. Kyselytietojen (v. 2021–2022) perusteella reilu neljäsosa (26 %) aikuisista täyttää liikkumisen suosituksen sekä kestävyysliikunnan että lihaskunto- ja liikehallintaliikunnan osalta. Naiset täyttävät suosituksen hieman miehiä yleisemmin (27 % vs. 24 %). Nuorimmassa ikäryhmässä (20–29-vuotiaat) kolmasosa (33 %) täyttää liikkumisen suosituksen, mutta vanhimmassa ryhmässä (60–69-vuotiaat) enää reilu viidennes (21 %) ¹⁴ (kuvio 3). Kokonaisuudessaan liikkumisen suosituksen täyttäneiden määrä on pysynyt lähes ennallaan vuosien 2017 ja 2021/2022 välillä. Joissakin ikäryhmissä sen sijaan on tapahtunut muutoksia, esimerkiksi 20–29-vuotiaista miehistä selvästi entistä harvempi saavuttaa liikkumisen suosituksen (2017: 34 % vs. 2021/2022: 24 %). (Kuviot 3 ja 4).

13 UKK-instituutti. Sähköpostitiedoksiointi 22.6.2023. Perustuen lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen (LIITU) 2018 -tutkimuksen tuloksiin.

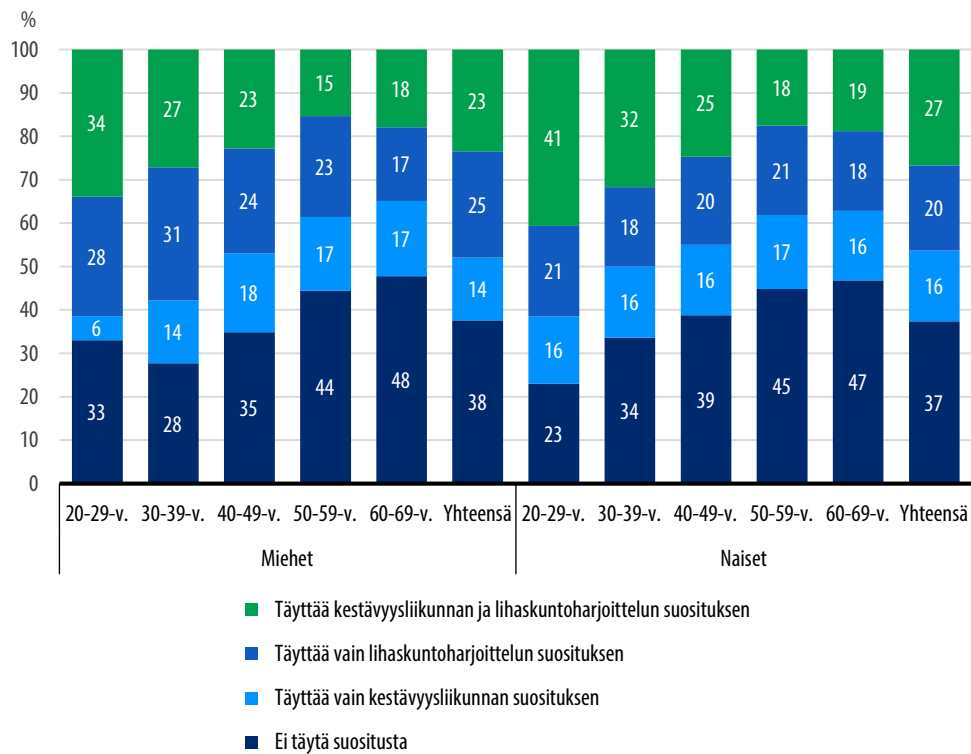
14 Husu, P. ym. 2022. Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:33

Kuvio 3. Liikkumisen suosituksen toteutuminen ikä- ja sukupuoliryhmittäin kyselytietojen mukaan KunnonKartta -tutkimuksessa 2021–2022.¹⁵

15 Husu, P. ym. 2022. Liikuntaraportti. Suomalaisen mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:33

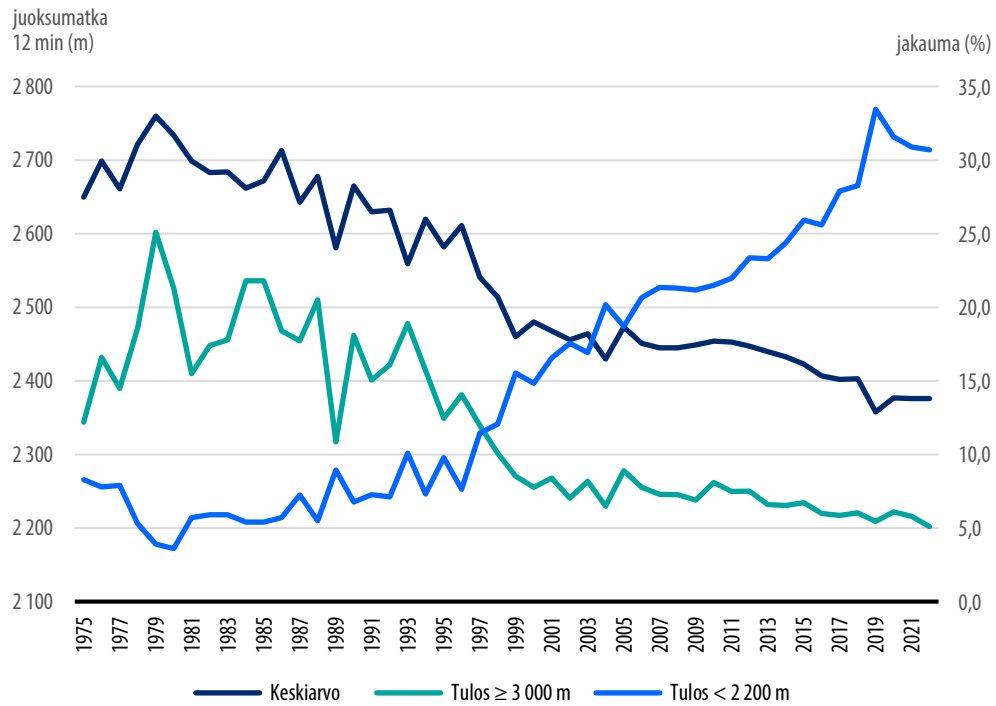
Kuvio 4. Liikkumisen suosituksen toteutuminen ikä- ja sukupuoliryhmittäin kyselytietojen mukaan KunnonKartta -tutkimuksessa 2017.¹⁶

Varusmiespalveluksen aloittavien nuorten miesten kunto on laskenut kestävyiden osalta huomattavasti 1970-luvun lopusta lähtien ja lihaskunnan osalta 1990-luvun alusta lähtien. Merkittävin lasku tapahtui molemmilla osa-alueilla 1990-luvun lopulla. Vuonna 2022 varusmiesten palveluksen alussa suorittaman 12 minuutin juoksupuutestin keskiarvo oli 2 376 metriä, joka oli mittaushistorian toiseksi huonoin tulos (2 358 m/vuonna 2019). (Kuvio 5.) Viime vuosina myös lihaskunnoltaan hyväkuntoisten osuus on laskenut hieman ja heikkokuntoisten osuus on kasvanut. Vuonna 2022 noin 31 prosenttia sai kiitettävän tai hyvän tuloksen lihaskuntotestissä ja noin 24 prosenttia heikon tuloksen (kuvio 6). Varusmiesten kehon keskipaino on noussut vajaassa 30 vuodessa (1993–2021) 70,8 kilosta 78,7 kiloon.¹⁷

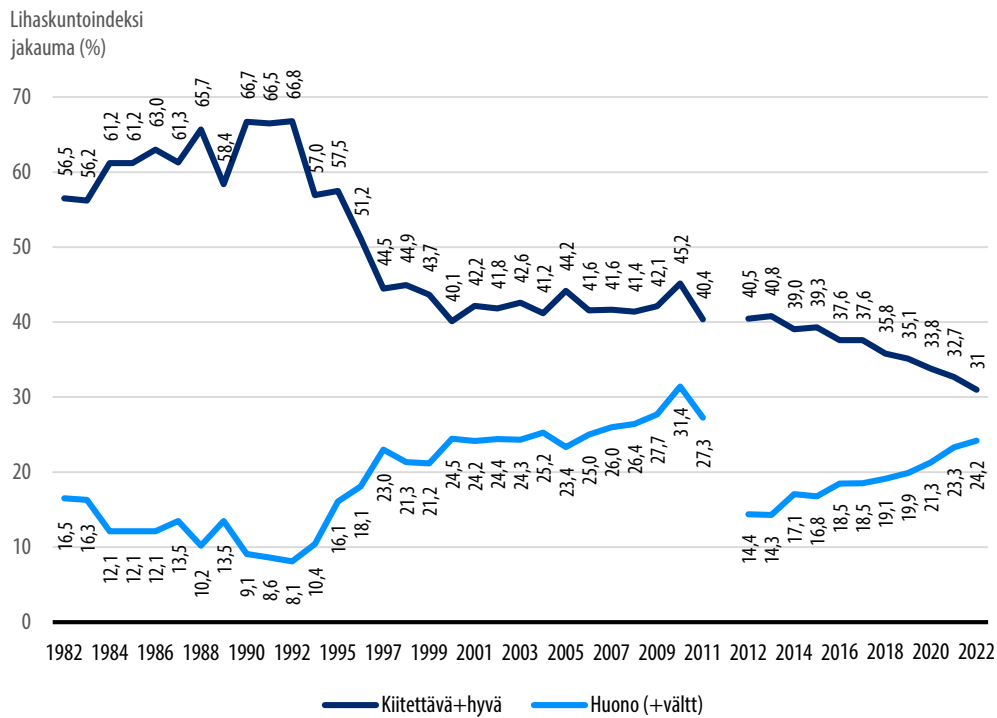
16 UKK-instituutti. Sähköpostitiedoksiänto 22.6.2023. Perustuen KunnonKartta 2017 -tutkimuksen tuloksiin.

17 Varusmiespalveluksensa aloittaneiden nuorten miesten fyysisen kunnan, pituuden ja painon muutokset 1970–2020-luvulla. Puolustusvoimat 2022.

Kuvio 5. Varusmiespalveluksen aloittaneiden miesten kestävyyskunto vuosina 1975–2022.¹⁸

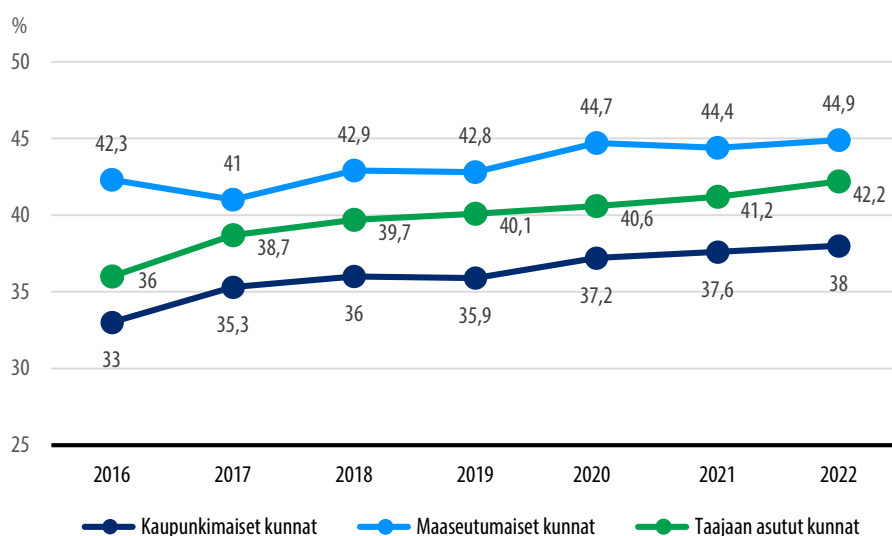
18 Varusmiespalveluksensa aloittaneiden nuorten miesten fyysisen kunnon, pituuden ja painon muutokset 1970–2020-luvulla. Puolustusvoimat 2022.

Kuvio 6. Varusmiespalveluksen aloittaneiden miesten lihaskunto vuosina 1982–2022. (Vuodesta 2011 alkaen otettiin käyttöön uusi testipatteri, joten tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempiin vuosiin.)

Move!-mittausten tulosten perusteella yli 40 prosentilla lapsista ja nuorista fyysinen toimintakyky on tasolla, joka voi olla mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavaa. Määrä on kasvanut viimeisten seitsemän vuoden aikana, kun Move!-mittauksia on toteutettu. Maaseutumisissa kunnissa on kaupunkimaisia kuntia enemmän oppilaita, joiden fyysinen toimintakyky on tasolla, joka voi vaikeuttaa arjessa jaksamista. Kaupunkimaisissa kunnissa 5. ja 8. luokan oppilasta fyysinen toimintakyky on 38 prosentilla mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tasolla, kun maaseutumisissa kunnissa näin on lähes 45 prosentilla (kuvio 7).

Kuvio 7. Move!-mittaustulosten perusteella osuus (%) 5. ja 8. luokan oppilaista, joiden fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveystä ja hyvinvointia kuluttavalla tasolla.

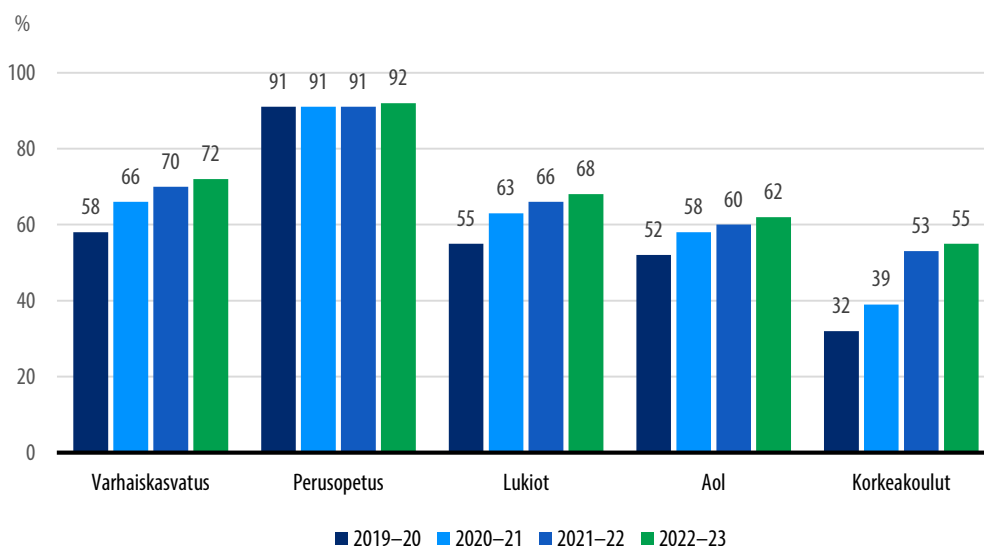

Vuonna 2020 perustetun Liikkuvat-kokonaisuuden avulla toimeenpantiin hallitusohjelman tavoitetta lisätä väestön kokonaisaktiivisuutta ja toimenpidettä laajentaa Liikkuvaa koulua eri elämänvaiheisiin. Lisäksi Liikkuvien toteuttaminen vastasi niin Liikuntapoliittisen selonteon kuin liikuntalain tavoitteisiin liikunnallisen elämäntavan edistämisestä eri ikä- ja väestöryhmissä. Liikkuvien keskeinen tehtävä on koordinoida eri toimijoiden työtä liittyen kunkin toimintakokonaisuuden kohderyhmään ja kannustaa paikallisia toimijoita toteuttamaan toimenpiteitä liikkumisen edistämiseksi. Liikkuvat-kokonaisuuteen kuuluvat Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Liikkuva aikuinen, Ikiliikkuja ja Liikkuva perhe.

Vuoteen 2023 tultaessa Liikkuvat-kokonaisuuden toteutus on edistynyt ja kattavuus on parantunut. Koronapandemia loi omat haasteensa paikalliseen toteutukseen ja väestön fyysiseen aktiivisuuteen.

Liikkuva varhaiskasvatus, koulu ja opiskelu -toiminnassa prosessimittarina on ollut rekisteröitymisten määrä eli kuinka moni yksikkö, koulu ja oppilaitos ilmoittaa kehittävänsä toimintakulttuuriaan liikunnalliseksi (kuvio 8).

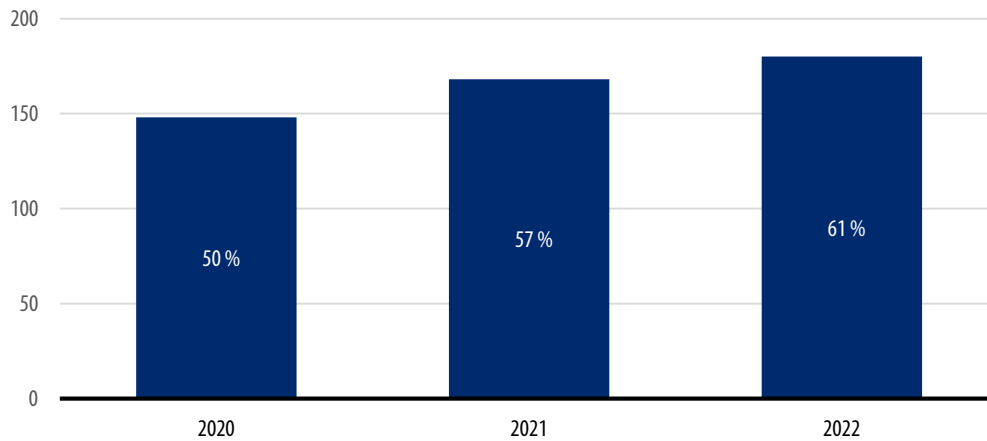
Kuvio 8. Rekisteröitymiset Liikkuva varhaiskasvatus, koulu ja opiskelu -toimintaan 2019–2023. Varhaiskasvatuksen osalta käytetään toimipaikkojen lukumäärää ja verrataan sitä Vardan¹⁹ lukuun.

Liikkuva aikuinen, Ikiliikkuja ja Liikkuva perhe -toimintakokonaisuuksilla ei vielä ole vastaavaa prosessimittaria kuin lasten ja nuorten liikkumiseen kohdistuvilla Liikkuvilla. Liikkuva aikuinen aloitti toimintansa vuoden 2020 alussa (aiemmin Kunnossa Kaiken Ikää KKI -ohjelma). Liikkuva aikuinen -toiminnassa prosessimittarina käytetään liikuntaneuvontaa tarjoavien kuntien määrää (kuvio 9) ja Liikkuvan työelämän suositusten täyttävien työpaikkojen määrää henkilöstöliikunnan barometrin täyttäneistä työpaikoista (kuvio 10). Henkilöstöliikunnan barometri on toteutettu vasta yhden kerran vuonna 2021, joten siitä ei vielä ole vertailutietoa.

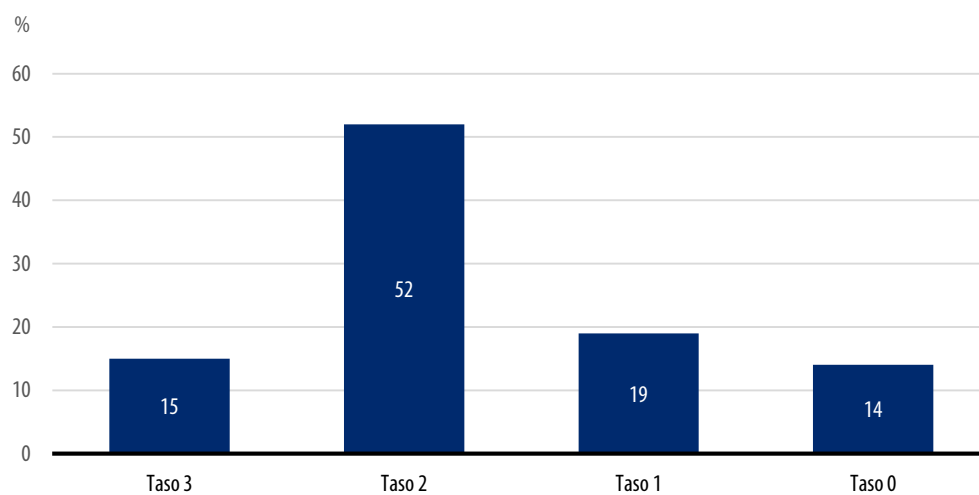
¹⁹ Varda=Varhaiskasvatuksen tietovaranto

Kuvio 9. Liikuntaneuvontaa tarjoavien kuntien määrän kehitys 2020–2022.

Vuonna 2023 liikuntaneuvontaa tarjottiin kaikissa yli 100 000 asukkaan kaupungeissa.

Kuvio 10. Liikkuva työelämä -suositusten täyttävien työpaikkojen määrä henkilöstöliikunnan barometrin mukaan 2021. TASO 3 = Liikkumisen edistäminen on strateginen valinta; TASO 2 = Liikkuminen kuuluu työpäivään; TASO 1 = Liikunta kuuluu henkilöstöetuihin. TASO 0 = ei mitään liikkumista edistävää toimintaa.

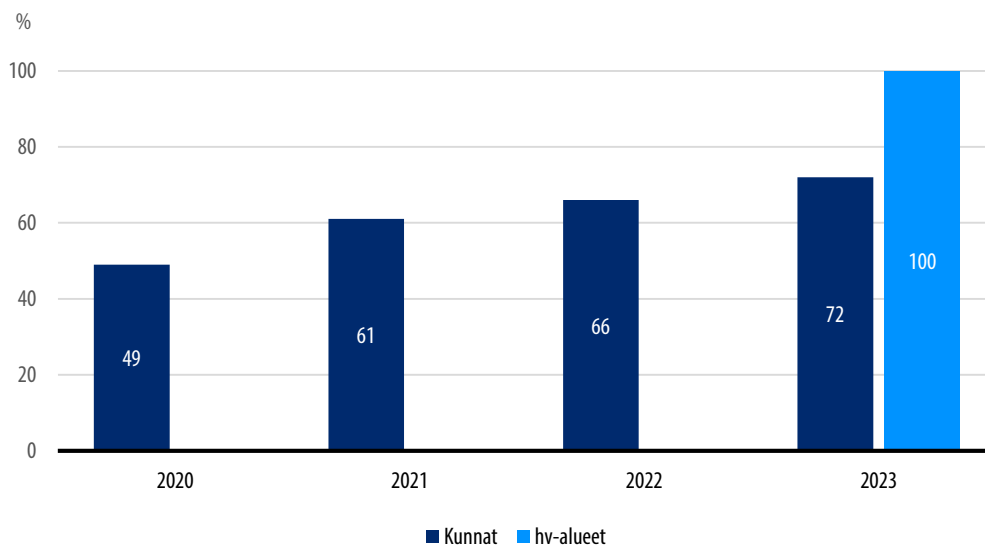

Jatkossa olisi tärkeää tunnistaa tarpeet työikäisten liikkumisen edistämiseksi työpaikoilla. Tällä hetkellä noin puolet työpaikoista käyttää liikunnallisia keinoja, mutta vain noin 15 prosentilla työpaikoista se on strategisesti johdettua toimintaa.

Ikiliikkujan osalta mittarina käytettiin alueellisissa Ikiliikkuja-oppimisverkostoissa mukana olevien kuntien ja hyvinvointialueiden määrää (kuvio 11).

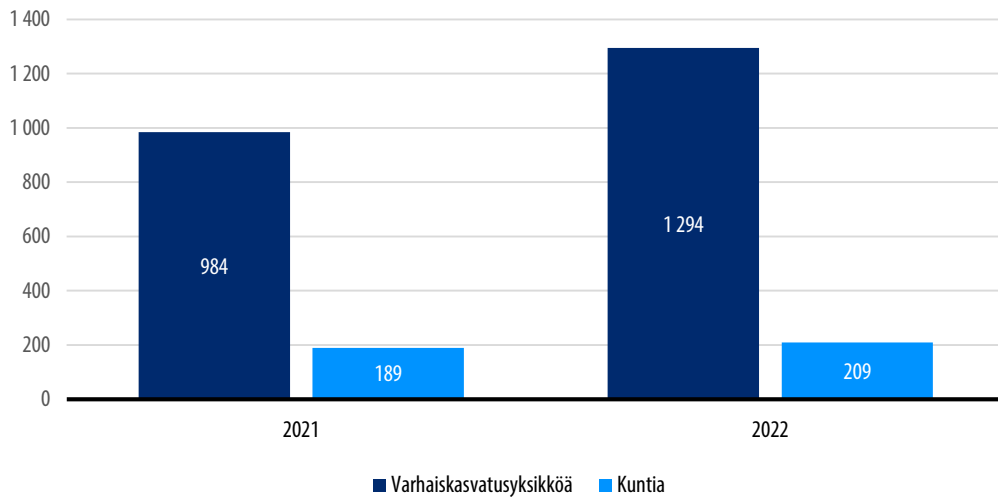
Kuvio 11. Ikiliikkuja-oppimisverkostoihin kuuluvat kunnat ja hyvinvointialueet 2020–2023.

Vuonna 2019 oppimisverkostoihin osallistui 49 prosenttia kunnista ja 72 prosenttia vuonna 2023. Vuonna 2023 toimintansa aloittaneista hyvinvointialueista jokainen osallistui Ikiliikkujan oppimisverkostoihin.

Vuonna 2020 käynnistyneen Liikkuva perhe -toiminnan prosessimittarina on käytetty Arkiseikkailu -kampanjaan osallistuvien varhaiskasvatusyksikköjen määrää (kuvio 12). Kampanjaa toteutettiin yhdessä Liikkuvan varhaiskasvatuksen kanssa.

Kuvio 12. Arkiseikkailukampanjaan osallistuneiden varhaiskasvatusyksiköiden ja kuntien määrä 2021–2022.

Vuonna 2022 kampanjaa toteutti 1 294 varhaiskasvatusyksikköä ja 35 neuvolaa, joiden kautta tavoitettiin 81 485 perhettä 209 kunnasta. Määrä kattoi 22 prosenttia alle kouluikäisistä lapsista ja heidän perheistään sekä 35 prosenttia varhaiskasvatuksessa olevista lapsista.

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-263-968-4 PDF